

ELANUL

Nr. 121
MARTIE
2012

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Păstoritul și farmecul fluierului

Dan RAVARU

Între străvechile ocupații ale românilor, păstoritul s-a înscris în primul rând, pentru anumite etape istorice rămânând, oricum, o permanență a existenței noastre în timp. Departe de exagerările unor vecini care ne "pasc" tot timpul în ceea ce privește originea și locul de formare al poporului nostru, nu putem nega atașamentul românilor față de această îndeletnicire. Terminologia este majoritar latină, cu reminiscențe dacogetice, noi împrumutând și altor neamuri cuvinte referitoare la creșterea oilor, de exemplu stâna, brânza, etc. În zonele în care au fost de-naționalizate de sute de ani, Moravia, Zona Nitra din Slovacia, împrejurimile stațiunii Zăcopane, urmașii romanilor de altă dată au păstrat în limbă termenii păstorești. În spațiul național multe legende privind fondarea unor localități, inclusiv a Bucureștilor, privesc tot păstoritul și mișcarea pendulatoare a turmelor între munte și bălțile din preajma Dunării sau a Mării Negre.

Arealul actualului județ Vaslui (format din ținuturile istorice Fălcui, Tutova, Vaslui) nu face excepție de la cele afirmate mai sus. Pe aici trecea drumul ciobanilor din Carpații Răsăriteni, care își iernau turmele de oi pe malurile marilor bălți din Sudul Basarabiei și în limanul Nistrului. Unii dintre ei, cunoscuți sub numele de mocani, s-au statornicit în satele vasluiene, în special pe la vadurile unde treceau Prutul, adăugându-se locuitorilor cu aceeași îndeletnicire. De asemenea au întemeiat sate noi, în care și-au păstrat particularitățile dialectale, obiceiurile și, parțial, portul. De aceea vom întâlni frecvent numele de persoană Mocanu, apoi satul Mocani de la Puiești, ctitoria mănăstirii Bujoreni (Măgarul) este atribuită unor mocani, iar între urmașii lor îl întâlnim și pe Stroe Belloescu, om de cultură și binefăcător al Bârladului.

- continuare în pagina 2 -

Controlul corespondenței în anii '50

Dr. Liviu ȚĂRANU
CNSAS București

În cele două constituții ale perioadei în care România a fost „democrație populară” secretul corespondenței era, în mod explicit, garantat prin lege. În Constituția din 1948, la art. 33, se menționa: „Secretul corespondenței este garantat. Numai în caz de instrucție penală, sub stare de asediu sau în caz de mobilizare, corespondența poate fi controlată”. Constituția României din 1952 la art. 88 preciza explicit că „inviolabilitatea domiciliului cetățenilor și secretul corespondenței sunt ocrotite de lege”.

Cât și când a fost respectat acest drept fundamental al cetățeanului în România democrat populară?

În organigrama aparatului central al Securității de la mijlocul deceniului șase, între multe alte servicii cu indicativ alfabetic (Serviciul „T” - tehnic-operativ, Serviciul „H” - cifru, Serviciul „B” - contrainformații radio, Serviciul „C” - evidență operativă etc.) se regăsește Serviciul „F” ale cărei atribuții corespund, astăzi, integral, termenului de poliție politică - cenzura corespondenței (în titulatura oficială a M.A.I. - controlul corespondenței și coletelor poștale).

- continuare în pagina 9 -

Cărți de patrimoniu național aflate la Biblioteca Academiei Române scrise ori donate de bărlădeni *

Mircea COLOȘENCO

206 1838 (f. 1); 15 f.; paginată în veche cu cifre chirilice, cu litere: 4-56 (f. 2^v-10^v); 22,5x15,5 cm.

F. 1: *Mîna lui Dumnezeu, nume întâi totu acest obip pe țepes opzate, cu multe alte adaogite chistiale, îndobogățit și tipărit pentru folosul celor de obșce și proavolnicilor de bisarica răsăritului. Bârladul, la curtea de la Simeon 1500, de Ioanu Petcu.*

Text fragmentar, cu cerneală neagră și roșie, imitând tiparul. Ghicari și fronsispiciu în peniță la f. 1 și 2. Inițiale ornate la f. 2.

250 1788 (f. 1); 209 f.; paginată în veche cu cifre arabe, diversă; 25,5x20 cm.
F. 1: *Calendarul sfinților săbădă, tâlmăcile și scrisoarea de Sămăil Clăin de la Sad, închinată din mănăstirea Sfintei Treimi din Măjia. 1788.*

Însemnări: F. 1: I. „S-au tâlmăcit din Bevereglie”, fiind eu, Sămăil Clăin, în Oradlia Mare la extelenția sa episcopul Ignatie Darabani într-o iarnă, în anul 1788.” II. „S-au scris a doua oară mai îndreptat tot de mine, Sămăil Clăin dle Sad, în anul 1798.”

F. 209^v: „S-au tâlmăcit și s-au scris de mine, Sămăil Clăin din Sad, fiind la mănăstirea sa Ignatie Darabani, episcopul cel românesc dela Oradlia cea Mare, în curtea cea episcopescă a lui. Anul 1788, decembrie 80.”

F. 2: „Anul 1879, luna 10, București, capitala României. Eu, Stefan Neagoe, profesore de lb. la dle română dela liceul din urbea Birladului, districtul Tulnavei, donez scriu elerată memoria, în folosul Bibliotecii Statului din București acest manuscris, autograf al marelui și demeritarului scriitor român din Transilvania, Sămăil Clăin de Sad. S. Neagoe.” Textul cu cerneală răsădită.

* Extrase din volumul: Gabriel Ștrempel. *Catalogul manuscriselor românești*. Biblioteca Academiei Române: 1-5920. I-IV. 1985-1992. București, Editura Științifică.

- continuare în pagina 11 -

Păstoritul și farmecul fluierului

- urmare din pagina 1 -

În teatrul popular din județul Vaslui apare întotdeauna ca personaj un păstor, iar în cadrul obiceiurilor de iarnă este prezentă o scenetă jucată de copii, intitulată "Mocănașii" sau "Ciobănașii". Păstoritul a generat, printre altele, consituirea unui tip uman specific, cu trăsături psihologice aparte. Acesta s-a datorat unor condiții originale ale modului de viață al ciobanilor: singurătatea prelungită, intensul sentiment al dorului (stare sufletească a românilor, care are corespondent doar în acel "saudade" al portughezilor, atașamentul față de frumusețea peisajelor și trăirile naturii, drumurile lungi în căutarea unor pășuni accesibile în funcție de anotimpuri. În esență, păstorii din județul Vaslui cunoșteau și trăiau alternanța deal-vale, considerată de Lucian Blaga o ritmicitate care definește folclorul românesc. De aici stări sufletești mai intense, exprimate în primul rând prin melosul vocal sau instrumental, în doine și balade, acompaniate prioritar de instrumente de suflat, adesea interpretate numai la acestea.

O legendă spune că, dorind să înfrumusețeze viața oamenilor, Dumnezeu a născocit fluierul și l-a ascuns în lâna unui berbec. Ciobanii l-au găsit la tuns și au început să cânte cu el, imitând mai întâi șuierul vântului din brazi. Din contra, despre vioară (scripca) legende spun că a fost scoasă dintr-o anumită parte... a corpului diavolului. Forma inițială, cea mai simplă, a fluierului a fost tilinca, de fapt un tub prin care se sufla, iar linia melodică se obținea prin controlul fluxului de aer și mișcările limbii. A urmat trișca, cu găuri, fluierul cu găuri și cu dop, care la dimensiuni sporite a devenit caval. Căutând noi capacități interpretative și exprimarea unor tonalități originale, păstorii au îmbinat mai multe fluier, ajungând la nai, iar prin adăugarea unui burduf, obținut prin sacrificarea caprelor, combinat cu piese din lemn, au creat cimpoiul. Pentru a-și transmite semnale de pe un deal pe altul, au recurs la buciom, al cărui nume derivă de la

latinescul "bucina", prin care comunicau militarii romani în timpul luptelor. Tot în orizontul etimologic, specificăm faptul că pentru tilincă și trișcă nu se cunoaște originea denumirilor, ceea ce nu ar exclude originea dacică. Pentru fluier, însă, în mod sigur, putem afirma aceasta, deoarece în albaneză instrumentul se numește "floiere", albaneza fiind înrudită prin originea sa iliră cu daco-getica. Evident este și elementul onomatopeic, grupul de sunete "fi" sugerând o scurgere. Interesantă este evoluția în limba franceză. Termenul original "flute" a ajuns să însemne flaut, dar pentru a numi fluierul propriu-zis, acum se spune "flute de berge" (Flaut de pastor). Vedem, deci, că și la francezi fluierul este atribuit celor care îngrijesc turmele de oi. Aceeași evoluție, de la fluier, care s-a pierdut în bună parte ca instrument, la flaut o vom întâlni și în italiană - "flauto", în engleză - "flute", în germană - "flöte". În folclorul românesc fluierul este prezent în permanență, cântecul său poate să înveselească, dar poate să aibă și efecte magice când este vorba de ele (iele), sau să provoace efecte comice în isprăvile lui "Păcală". Oricum, posibilitățile sale interpretative sunt de o mare varietate și s-au făcut merituase încercări de folosire a acestui instrument în piese moderne de jazz, sau chiar în unele prelucrări de piese simfonice.

Departa de a avea o existență muzeistică, instrumentele muzicale de origine păstorească sunt viabile și astăzi, prezența lor în orizontul artistic al contemporaneității fiind mai mult decât benefică. În județul nostru, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale a organizat anual festivalul "Fluierașul vasluian". Acum suntem în pragul unei noi inițiative, de data aceasta a Primăriei Vaslui, care sâmbătă, 25.02.2012, la ora 13:00, la Clubul Prietenia va prezenta o mini-gală a instrumentelor populare de suflat reprezentative pentru zona noastră.

Ctitori de cultură bărlădeană pe care i-am cunoscut

Gheorghe ALUPOAEI

În scurgerea timpului ce l-am dedicat învățământului artistic-plastic din județul Vaslui, de la repartiția guvernamentală din 1966 și până la pensionare, în 2007, destinul a făcut să cunosc oameni de excepțională valoare prin dăruire în profesie, prin ținuta morală și perseverența în atingerea țelurilor propuse.

În vara anului 1971 l-am cunoscut mai de aproape pe profesorul **TRAIAN NICOLA**, deja notoriu pe atunci pentru munca didactică, pentru implicarea în viața cultural artistică a Bărladului și pentru șarmul său inconfundabil.

Monumentala sa operă care-l înscris în rândul marilor valori culturale se constituie din cele 12 volume de biobibliografii „Valori spirituale tutovene”, „Valori spirituale vasluiene”, „Valori spirituale fălcene” și „Valori spirituale tecucene”, precum și două monografii ale celebrului liceu, astăzi Colegiul „Gheorghe

Roșca Codreanu” pe care l-a slujit

neîntrerupt toată viața.

Fiind prezent la manifestările noastre plastice din ultimii 4 ani, domnul profesor mi-a apreciat creațiile sculpturale, îndeosebi portrete și mi-a propus să încerc a realiza bustul patronului liceului amintit, pentru a fi dezvelit oficial la manifestările sărbătoririi a 125 ani de existență a acestei instituții de învățământ. Sala de clasă a laboratorului de chimie a devenit atelier de sculptură. Într-un timp destul de scurt am reușit să-l modelez pe Codreanu, avându-l alături aproape permanent pe dl. Nicola. Îmi prezenta verbal o mulțime de date despre personalitatea abordată și-mi oferea sugestii pentru detaliile lucrării. Dl. T. Nicola a fost cel care mi-a facilitat realizarea primului monument de for public. În realizarea lui nu am fost ocolit de unele neplăceri. Bustul s-a prăbușit în fața de lut pentru că nu-i asiguraseram o armătură solidă.

- continuare în pagina 11 -

Tradiția, încotro?

Dan HORGAN

După cum știm cu toții de la 1 ianuarie 2007 România a aderat la Uniunea Europeană și face eforturi pentru reafirmarea și păstrarea demnității și identității naționale într-o Românie europeană.

Identitatea și demnitatea românilor din țară sau de peste hotare sunt în suferință. S-a deteriorat imaginea României în lume. De aceea, sunt necesare condiții efective pentru ca România să se poată afirma în mod egal alături de celelalte națiuni europene. Pentru a fi competitivi pe plan european, trebuie să promovăm brandurile naționale sau regionale pe care le avem. Există pericolul de a distruge orice formă de brand național prin globalizare. Trebuie să ne promovăm continuu valorile.

Este absolut necesar să fie cunoscute și învățate de către tineri obiceiurile și tradițiile populare locale, această cunoaștere venind în sprijinul îndrăgirii de către ei a localității natale, a culturii noastre populare. Ei înșiși pot deveni purtătorii de mâine ai acestor obiceiuri și tradiții.

Arta populară tradițională își are rădăcinile într-un trecut îndepărtat și tumultuos al unui spațiu aflat mereu la intersecția marilor civilizații istorice: greacă, română, bizantină, orientală și occidentală. Elemente ale acestor civilizații au fost absorbite de locuitorii acestor locuri, toate acestea dând naștere unei viziuni originale care se regăsește în spiritul cel mai profund, tocmai în arta, meșteșugurile și arta populară.

Tot ce ține de tradițiile populare reprezintă, cu adevărat, spiritul specific al locului, identitatea spiritului neamului. Într-un context european și mondial al interferențelor culturale, identitatea e un loc, a unui gest, a unui act pare, pe zi ce trece o realitate, dacă nu absolut necesară, cel puțin una de luat în considerație.

În cadrul procesului complex și îndelungat de formare a personalității elevului, cunoașterea obiceiurilor și a tradițiilor populare locale are o importanță deosebită, datorită conținutului de idei și de sentimente, a faptelor care oglindesc trecutul bogat și plin de speranțe al poporului nostru.

Orice cetățean, iubind tradițiile țării sale, fiind pătruns de aspirațiile ei, se va gândi mereu la petecul de pământ sfințit de sângele părinților, al moșilor și strămoșilor lor.

„Poți să cutreieri lumea toată și să te minunezi de rezultatele civilizației, dar nimic nu-i mai fermecător decât călcâiul de pământ pe care te-ai născut.” (Vasile Alecsandri).

În zona Tutova, trecem cu indiferență pe lângă frumuseți care ne sunt la îndemână. Din păcate, ne confruntăm cu o invazie de lucruri contrafăcute venind de

la... să zicem din străinătate, lucruri ca fac parte din categoria kitsch-ului. În casele de la țară, mai ales în bucătării, magazii și poduri, stau opere de artă meșteșugărească pe care le dăruim cu plăcere străinilor și pe care, străinii primesc cu multă bucurie și plăcere lucrurile noastre autentice pe care le „plantează” la loc de cinste în casele lor, iar noi, români de ce le ignorăm cu bună știință în favoarea kitsch-lui?. Există totuși păstrată la noi în câteva locuri, ce-i drept, o civilizație arhaică, ce poate fi continuată cu un minim de efort din partea noastră ca națiune.

Etimologic vorbind noțiunea de meșter popular implică în primul rând ideea de meșter, de om creator pus în slujba artei și al frumosului. Indiferent de natura lor, meșteșugurile sunt o sinteză a spiritului practic cu arta în care omul a căutat, din cele mai vechi timpuri, tot felul de procedee și tehnici prin care să realizeze bunuri de cultură materială și spirituală, satisfăcându-și astfel nevoile de trai cât și aspirația spre frumos.

Meșterii populari au apărut și s-au dezvoltat în urma cererii și a ofertei de pe piață. Acum din păcate piața satului aproape a dispărut, iar șansa păstrării tradiției vine de la oraș. Tradiția populară a fost exclusă din bucătărie și a luat loc în sufrageriile noastre, ca artă decorativă.

Dar, tradiția populară sau obiceiul se poate caracteriza ca fiind o regulă de conduită care a luat naștere în cadrul unei societăți și are la bază o repetare voluntară din partea oamenilor și au contribuit în trecut la închegarea unei colectivități, la păstrarea formelor tradiționale de viață...

Satul a fost mereu un păstrător și dezvoltător al tradițiilor ceea ce nu se regăsește la oraș. Orașul are o identitate proprie care ține permanent de noutate, spre deosebire de tradiție care se bazează tocmai pe vechime și repetitivitate. Altfel spus o tradiție trebuie să fie simultan veche (prin însăși definiție) și permanent repetată, într-o formă cât mai fidelă. Discontinuitatea unei tradiții duce la pierderea simbolisticilor acesteia și favorizează înserarea unor elemente străine care ajung în cele din urmă să o deturneze. În aceste cazuri, și în special în acesta din urmă, nu mai putem vorbi despre tradiție, chiar dacă această mai păstrează o parte din tiparul și elementele originale.

Deturnarea sau dispariția tradițiilor este o consecință directă a fluxului tehnologic și informațional, răspunzătoare fiind periferizarea urbană, și tranzitului uman ridicat în zonele rurale. În aceste condiții pierderea în cele din urmă a tradițiilor este inevitabilă, prin discontinuitatea selectivă. Tot ceea ce se va putea face, va fi identificare precisă, consemnarea și documentarea

tradițiilor cât mai detaliat și mai grabnic posibil înainte de alterarea lor! Tradițiile vor putea fi astfel reproduse ulterior (puse în scenă) de artiști (profesioniști) special pregătiți pentru acest scop.

Pierderea tradițiilor nu trebuie înțeleasă ca o pierdere a identității, sub un anumit aspect. Nu, ea este o consecință a modificării stilului de viață a unei comunități, care în sensul modernizării conduce la schimbări pozitive din punct de vedere economic. Încercarea de păstrare fizică a tradițiilor este o tentativă lipsită de o viziune realistă, care fizic nu se poate efectua decât prin izolarea silită. Dimpotrivă dacă se dorește un proces pozitiv, cei în măsură să facă acest lucru ar trebui să impulsioneze o „tranzitie” curată, în care vechile tradiții să nu devină doar niște manifestări ridicole a celor ce nu le înțeleg sau le exploatează voit.

Exemplele negative în acest sens sunt absolut cutremurătoare. Comunitățile rurale de pe zone extinse suferă de o adevărată criză. Despre tradiții își mai aduc aminte doar bătrânii satului și dintre aceștia tot mai puțini. Tinerii în marea lor parte nu înțeleg și nu cunosc tradițiile satului în care trăiesc, și ce implică acestea, și astfel orice manifestare disciplinată suferă o serie de malformații și este adesea motivată strict financiar. Această criză este în principal o consecință a modificării realității satului românesc. În condițiile în care dezvoltarea regiunilor rurale este lentă și uneori în regresie, deturnarea tradițiilor este un proces inevitabil și aproape ireversibil. Dezvoltarea unor noi tradiții astăzi, este mult mai puțin probabilă și cu atât mai greu de atins cu cât factorii de instabilitate (noutate) sunt deosebiți de dinamici și nu cu frecvență redusă ca în trecut.

La fel ca în toate regiunile țării, și aici tradițiile s-au denaturat în marea lor parte, astăzi păstrându-se doar cadrul în care își mai găsesc locul unele obiceiuri. Cel mai bine s-au conservat cele ce legate de ciclul vieții omului care marchează evenimentele importante din viața acestuia. Botezul, cununia și înmormântarea, fiecare cu ritualurile ei aparte constituie evenimente majore, încă de o importanță deosebită, cu atât mai mult cu cât acestea continuă să fie singurele care adună împreună, în număr mare, oamenii locului în armonie și înțelegere. Biserica a fost și rămâne cel mai important punct de reper al omului de aici, și toate aceste evenimente se desfășoară în prezența preotului, care continuă să fie una dintre cele mai marcante figuri ale satului.

Șezătorile tradiționale, jocurile (horele) care se țineau în special în zi de târg și la zi de sărbătoare, se mai păstrează doar în anumite localități, dar din nefericire cel mai adesea au primit o altă formă și destinație. Colindul sub diferitele sale forme, desfășurat cu ocazia marilor sărbători creștinești s-a denaturat aproape complet. Tinerii nu cunosc vechile cântări și nu mai îmbracă costumul popular; doar bătrânii satului (și aceștia tot mai puțini) își mai aduc aminte cântece vechi, pe care cu greu se lasă înduplecați să le cânte, sau mai păstrează un costum popular pe care obișnuiau să îl poarte în tinerețe.

Pe lângă aceste aspecte se observă o modificare drastică a modului de viață al locuitorilor. Materialele

moderne de construcție iau locul celor tradiționale din lemn, până și în cele mai îndepărtate și izolate zone. Tractoarele și camioanele preiau treptat locul atelajelor trase de animale, iar bovinele și ovinele sunt crescute pentru lapte și carne, într-un număr tot mai mic. Manufacturarea țesăturilor din lână (prin prelucrarea lânii și țeserea ei în războiul de lemn) este pe cale de dispariție. Prelucrarea lemnului în dogărie și artizanat este de asemenea un fenomen izolat care își pierde de la zi la zi adepții.

Târgurile și sărbătorile locale sunt cele care conservă cel mai bine coloristica vieții tradiționale. Cu toate că în ultimii ani acestea au constituit schimbări importante și prin prezentarea de kitsch-uri ca produse tradiționale, ele continuă să prezinte o importanță încărcătură tradițională care reflectă stilul și credințele de viață al locuitorilor.

În anumite zone se mai păstrează și astăzi portul popular și tot aici manifestări precum nunta, botezul și înmormântarea au păstrat o bună parte din încărcătura arhaică continuând și astăzi să aibă o însemnătate deosebită în viața satului deoarece datorită caracterului său conservator și a transmiterii pe cale orală din generație în generație, obiceiul se modifica extrem de greu, reflectând tradiții care astăzi nu mai au aceeași valoare și aceleași semnificații, devenind mai mult o atracție turistică decât o realitate socială care face parte din viața fiecăruia dintre noi.

Poate v-ați pus întrebarea: La ce sunt bune tradițiile, și de ce este nevoie o cunoaștere a lor?

În viitorul generațiilor următoare, obiceiurile sau tradițiile vor fi o cale de înțelegere a trecutului, fiind mărturii ale felului de viață, a valorilor și credințelor înaintașilor. Pentru omul contemporan înțelegerea tradiției oferă noi căi, uneori nebănuite, de a se descoperi și a se înțelege pe sine.

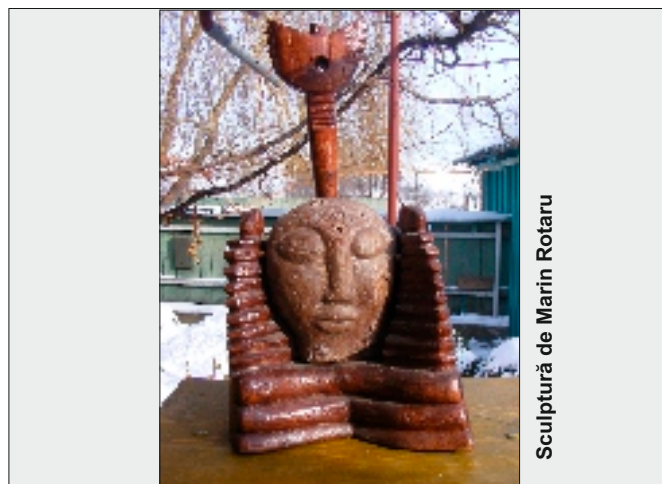
Dar despre tradiții vom mai vorbi într-un nou episod.

BIBLIOGRAFIE:

„Sărbătorile și datinile române vechi” – Anastasie Marian Marinescu - Editura Saeculum 2005

„Elemente de drept” – Dragoș Marian Rădulescu – Editura Universul Juridic 2006

„Sărbători și obiceiuri” – Academia Romana Institutul de Etnografie și Folclor „C.Brâiloiu” – Editura Enciclopedică 2002

Sculptură de Marin Rotaru

PRIMA RĂPIRE A BASARABIEI

Laurențiu CHIRIAC

Teritoriul dintre Prut și Nistru a făcut parte din Principatul Moldova, înființat în anul 1359, sub conducerea voievodului Bogdan I din Maramureș, care a unit și condus grupul său de ostași cu ostile boierilor moldoveni, alungând de la Baia pe urmașii lui Dragoș (fiul lui Sas și nepotul lui Balc). Mircea cel Bătrân, voievodul Țării Românești, și-a extins stăpânirea asupra Dobrogei și sudului teritoriului dintre Prut și Nistru (1403), căruia i-a dat numele de Basarabia (denumirea vine de la dinastia Basarabilor).

Prima dezmembrare a Moldovei au făcut-o austriecii în 1775, când au ocupat partea de nord, numită și Țara de Sus. Austriecii i-au dat denumirea de Bucovina. A urmat la data de 16/28 mai 1812 furtul săvârșit de către Imperiul Țarist, sprijinit de Imperiul Otoman, a teritoriului dintre Prut și Nistru, căruia i-a extins denumirea de Basarabia, pentru a induce în eroare pe românii care trăiesc pe aceste pământuri străvechi românești.

Neamul românesc trăiește pe aceleași locuri, unde - încă înainte de Iisus Hristos - au fost strămoșii noștri geții și dacii, care au fost cuceriiți de romani după războaiele din anii 101-102 și 105-106. Istoriografia românească și universală ne dezvăluie faptul că dacoromanii au rezistat valurilor popoarelor migratoare: goții, ostrogoții, gepizii, hunii, slavii, avarii, bulgarii, ungurii (maghiarii) și cumanii. Poporul român a asimilat părți din acestea și le-a împrumutat din obiceiurile și preocupările lor. Au urmat apoi tătarii și turcii, care s-au constituit în mare imperiu. După ce Ivan cel Groaznic a pus bazele statului centralizat rusesc, au năvălit și rușii, care s-au organizat într-un imperiu de temut. Principatele românești au suferit mari necazuri din partea imperiilor Habsburgic, Otoman și Țarist. Moldova a fost invadată de ruși în anii 1769-1774. În 1787, Rusia a ocupat teritoriul dintre Bug și Nistru, Moldova devenind pentru prima oară vecină cu Imperiul Țarist. În 1792, prin pacea de la Iași, frontiera a fost mutată pe râul Nistru.

Țarul Alexandru I al Rusiei a reușit să-l convingă pe Napoleon I, la Tilsit (1807) și Erfurt (1809), în privința acaparării Basarabiei de către Imperiul Rus. Ca urmare, rușii au ocupat Țările Române între 1806-1812 și au smuls Basarabia, instalând frontiera dintre cele două imperii pe râul Prut, deși inițial rușii preferau frontiera pe râul Siret. Nu trecuseră nici 20 de ani și frontiera „stabilită pe veci în anul 1792 pe râul Nistru” deja nu mai satisfăcea promisiunea de altă dată a rușilor. Au urmat ocupațiile restului Moldovei din anii 1828-1829, 1849-1851 și 1853-1856. După Unirea Principatelor Moldova și Țara Românească din 1859 (în decembrie 1861 a fost recunoscută ca țară și de către Imperiul Otoman, cu ocazia vizitei efectuate de domnitorul Cuza la Constantinopol), România a avut de suferit de mai multe ori, din cauza politicii hrăpărețe a Rusiei imperiale.

Străbunicii și părinții noștri care au trăit umilințele anilor de ocupație rusească și-au amintit cuvintele lui Ștefan cel Mare, adresate pe patul de moarte, fiului său Bogdan Vodă: să închine țara la turci, iar nu la alte neamuri, căci neamul turcilor este mai înțelept. Deși lua biruri grele, Imperiul Otoman nu se amesteca în treburile țării. Dimitrie Cantemir și câteva mii de boieri, care l-au însoțit în Rusia, pe țarul Petru I, în 1711, au fost înșelați. Le-a promis printr-un tratat că va păstra granița pe Nistru, dar urmașii săi s-au condus după prevederile testamentului lui Petru I din 1724. Ștefan cel Mare a ridicat biserici și mănăstiri, iar rușii le-au distrus, ridicând pe pământul Basarabiei monumente din tancuri, tunuri și comuniști cu arma în mână, îndreptate spre România.

Imperiul Țarist a transferat în teritoriul ocupat prin înșelăciune unități și mari unități militare rusești pentru a împiedica orice împotrivire din partea populației românești. Cu ajutorul armatei și a administrației rusești impusă în localitățile urbane și rurale s-a desfășurat un amplu proces de rusificare a populației din Basarabia. În Basarabia trăiau atunci între 80 și 90 la sută români. Când A. Suvorov și-a instalat trupele în garnizoana Tiraspol, moldovenii

români reprezentau 95 la sută. Astăzi, în Transnistria mai trăiesc 15 la sută români, ceilalți fiind ruși, ucrainieni și alte etnii.

O altă pârgie de rusificare și deznaționalizare a populației românești folosită de ocupanții ruși a constituit-o subordonarea parohiilor bisericilor din Basarabia sub conducerea Patriarhiei Ortodoxe Ruse.

În școli s-a impus limba rusă, alfabetul chirilic și elemente ale culturii rusești. Intelectualii de frunte, preoții, profesorii, învățătorii și funcționarii care s-au opus măsurilor adoptate de ocupanți, au fost duși în gulagurile rusești din Siberia. Administrația impusă de ocupanți a desfășurat un amplu program de transfer al populației românești în regiuni îndepărtate ale Rusiei. Absolvenții români ai învățământului superior au fost numiți în posturi în alte regiuni din Rusia, iar în Basarabia au fost numiți absolvenți de etnie rusă, ucraineană și de alte etnii, micșorând numărul populației băștinase și crescând numărul noilor veniți.

Tânăra generație, dornică de revenire la tradițiile românești, nu este sprijinită de cei vârstnici, care au fost îndoctrinați de regimul comunist, chiar dacă înaintași de ai lor au suferit umilințele guvernărilor ruși din timpul țarismului și din timpul administrației comuniste.

Intelectualii și patrioții din toate categoriile sociale trebuie să intervină cu hotărâre pentru a asigura lucrări de istorie și beletristică, necesare cunoașterii istoriei poporului român și a acțiunilor unite pentru un trai material și spiritual mai bun al populației din Republica Moldova. După ocupația rusească, intelectuali români născuți în Basarabia au scris lucrări de istorie, filozofie, geografie, literatură și gramatică, tocmai pentru a fi folosite în procesul de instruire și educație a populației din teritoriile ocupate de ruși și austrieci.

Avocatul rus de origine română din Basarabia, Ștefan Margellă, a publicat la Petersburg, în 1827, „*Gramatica rusască-românească*”, constatând că în Basarabia nu era realizat un manual de acest fel. El spera ca acest manual să aducă foloase cătorva milioane de români care locuiesc între Prut și Dunăre, precum și rușilor care doresc să învețe limba românească. Un alt intelectual român, originar din Transnistria, Iacob Hâncu-Ghinculov (nume ce a fost răspândit și printre intelectualii din Basarabia și din Vechiul Regat) a publicat în 1840, în Tipografia Academiei Imperiale din Petersburg, cartea „*Descrierea (schița) regulilor gramaticale valaho-moldave*”, în care scria că numele de român nu este problematic. Acest nume este cunoscut încă înainte de formarea principatelor române Transilvania, Țara Românească și Moldova.

În anul 1865, Ioan Doncev (1821-1885) a publicat la Chișinău, un manual în grafie latină, intitulat „*Cursul primitiv de limba română*”, compus pentru școlile elementare cu patru clase gimnaziale. Limba română, menționează autorul, s-a predat în toate cele șapte clase ale liceului regional din Chișinău, de la deschiderea lui în anul 1833, în mod obligatoriu.

Tot la Chișinău, în anul 1908, în toila cenzurii rusești, un om de afaceri ale acelor vremuri, Petre Rejef a tipărit cartea „*Pilde și povește*”, compusă de Pan Halippa, în care autorul se adresează direct copiilor: „Dragi copii basarabeni, pui din neamul românesc! Luați cărticica în mână și citiți! Destul ați fost orbi din pricina neștiinței de carte... Ți-a venit dar vremea și ție moldovene să te gândești cum stai? Cum trăiești? Și pe care drumuri și pe care cărări trebuie să apuci în viață!”

Vorbind despre personalitățile care au contribuit la făurirea limbii literare românești și la răspândirea și protejarea acesteia, evidențiem contribuția majoră a lui Mihai Eminescu, care deși și-a făcut studiile în Europa, în limba germană, s-a întors la moșia strămoșească și a contribuit extrem de mult la plămădirea definitivă a limbii literare române și a neamului românesc. Referindu-se la

originile noastre, Eminescu arăta că românii vin de la Roma, din Dacia Traiană, suntem conștienți că „Suntem români și punctum”. Astăzi trebuie să le spunem oamenilor simpli adevărul așa cum este el: vorbim o singură limbă și ea se numește la nivel literar și general național, română. Indiferent că ne numim după locul de origine moldoveni, munteni, ardeleni, bucovineni ș.a.m.d., cu toții facem parte, vorba lui Alexei Mateevici, din unul și același trunchi, din unul și același neam al românilor-descendenți direct din strămoșii noștri daco-romani. După cum spunea marele patriot Alecu Russo, născut ca și Mateevici în Basarabia, limba română este națiunea română.

Basarabienii și transnitrenii provin de la aceeași mamă, Vechea Dacie, de la același tată, Decebal și de la același tată vitreg, romanul Traian. Toți avem același sânge. Româna ne este limba, scrisul, poezia, literatura, iar istoria românească ne este tulpina dialectului daco-roman, cel care hrănește spiritual și cultural cele cinci graiuri ale sale: moldovenesc, muntenesc, maramureșean, crișan și bănățean. Toate provinciile românești au fost cucerite în anumite momente ale istoriei lor de către imperiile vecine, dar numai imperiul rus a furat pe lângă bunurile materiale și graiul melodos moldovenesc. A interzis cu forța limba română, trimițând în gulaguri și pușcării pe cei care s-au opus acestor măsuri barbare.

Poetul român Octavian Goga spunea, în 1812, că basarabienii în cei 100 de ani de ocupație rusească au fost supuși unor măsuri de rusificare nemaîntâlnite. Treptat, basarabienii s-au deșteptat, mai ales după revoluția din 1905 din Rusia. Intelectualii au pornit pe calea renașterii naționale, prin editarea unor ziare, în care erau publicate poeziile lui Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, George Coșbuc, Andrei Mureșanu, Tudor Argezi ș.a.

La 24 mai 1906, la Chișinău, a apărut primul număr al ziarului național-democrat „Basarabia”, în care Alecu Nour, în articolul de fond, scria: „De o sută de ani Basarabia noastră, țară de plugari români, a intrat în sânul popoarelor Rusiei, dar până acum basarabienii n-au participat la mișcările naționale. Starea noastră este înapoiată. Poporul basarabeian este lipsit de lumini venite de pe piscurile înalte ale gândirii omenești și rămâne sărac cu duhul, nu știe și nici nu vede că dreptul lui cel mai sfânt-național rămâne sfărâmat de mâinile străine... Noi știm că poporul nostru reprezintă o mare putere, dar ea n-a ajuns încă la conștiința de sine și fără începător această conștiință nu poate fi năprasnică, ca oceanul nemărginit. „Începători și formatori ai conștiinței românești au fost învățătorii, preoții și alți intelectuali, precum și cărțile și ziarele. Regimul țarist de ocupație a suprimat acest ziar, deoarece, la 1 martie 1907, a publicat în ultimul număr poezia lui Andrei Mureșanu din Brașov, „Deșteaptă-te Române”, ca protest împotriva regimului. Pe ultima pagină se putea citi: „Deșteaptă-te române, din somnul robiei. Ai în vedere că, de azi înainte, cum îți vei așterne, așa vei dormi.” La apariția ziarului au contribuit: avocatul E. Gavrilă (director), Pan Halippa, Ion Pelivan, Mihai Vântu, Vasile Oatu, Alecu Nour, Constantin Porumbescu, Alexei Mateevici, Simion Cujbă, Gheorghe Stârcea, Theodor Inuleț și mulți alți intelectuali.

În anii următori au mai fost editate și alte publicații: „Viața Basarabiei”, „Cuvânt Moldovenesc”, „Moldovanul”. În primul număr al ziarului „Moldovanul” din 14 ianuarie 1907, director Gheorghe Madan, în articolul „Cuvântul nostru” (scris de Gheorghe Madan) era descris programul și scopul ziarului: „Pornim la lupta sfântă, cu singura dorință de a face bine. Nu vom fi element de regres, ci de

progres. Nu urmărim să dărâmăm, ci dimpotrivă, să clădim. Nu voim să întunecăm și să rătăcim mințile, ci să le luminăm și să le arătăm calea cea adevărată.” În toamna anului 1912, când s-au împlinit 100 de ani de la răpirea Basarabiei de către Rusia, la Chișinău a apărut revista „Făclia Țării”, care a fost confiscată de autoritățile ruse, fiindcă în paginile sale se condamnau abuzurile săvârșite împotriva populației moldovenești de către ocupanții ruși. Se făcea apel la unirea tuturor moldovenilor, de pretutindeni.

De peste Prut venea mereu în Basarabia ocupată lumina civilizației și hrana spirituală românească, care fuseseră interzise pentru basarabeni, dar fără de care nici un popor nu poate dobândi libertatea și nu poate merge pe calea propășirii și a progresului. Deși pe Prut se instituiseră un control sever, basarabienii primeau cărți și publicații românești, care mai târziu i-au ajutat în activitatea de luminare și de păstrare a lor în componența neamului românesc.

Momentul istoric pentru făurirea României Mari s-a ivit la sfârșitul primului război mondial, într-un climat internațional favorabil, ca urmare a succeselor și victoriilor Antantei asupra Puterilor Centrale și a prăbușirii imperiilor multinaționale: țarist și austro-ungar. Ca și în alte părți ale Europei, mișcarea națională a cuprins masele populare românești din teritoriul situat între Nistru și Prut. Frunțașii români basarabeni, Pantelimon Halippa, Daniel

Ciugureanu, Ștefan Ciobanu, Ion Pelivan, Pantelimon Erhan, Constantin Stere ș.a.

au sesizat faptul că, reunirea Basarabiei cu România devenea posibilă. O

contribuție importantă la trezirea și dezvoltarea conștiinței unității naționale a românilor din

Basarabia a avut-o și grupul de refugiați transilvăneni și bucovineni, alcătuit din militanți și patrioți de prestigiu, în frunte cu Onisifor Ghibu, stabilit la Chișinău, unde a tipărit ziarele „Ardealul” și „România Nouă”.

Mișcarea de emancipare națională din Basarabia a cunoscut un remarcabil progres, prin organizarea la Chișinău a Congresului Ostașilor Moldoveni (2-7 noiembrie 1917), cu participarea a 989 delegați-ofițeri și soldați, reprezentând peste 300.000 de români basarabeni. Într-o atmosferă

de avânt patriotic, Congresul a proclamat Republica autonomă, politică și teritorială a Basarabiei, a hotărât constituirea forțelor armate proprii și convocarea unui organ reprezentativ destinat să conducă Basarabia: Sfatul Țării.

Pentru adâncirea ideii de unitate a românilor basarabeni, au contribuit și dezbaterile din Congresul învățătorilor basarabeni, care și-a desfășurat lucrările în anul 1917. Participant la lucrările congresului, părintele Alexei Mateevici, aflat în ultimul an al vieții sale, autorul poemului „Limba noastră”, o adevărată perlă a limbii române, a rostit în cadrul congresului, următoarele idei geniale: „N-avem două limbi și două literaturi, ci numai una și aceeași cu cea de peste Prut (vest de Prut). Aceasta să se știe din capul locului, ca să nu mai vorbim degeaba. Noi trebuie să ajungem de la limba noastră proastă de astăzi (am putea crede că ne aflăm în anul 1812 și nu în anul 1917, pentru mulți basarabeni), numaidecât la limba literară românească”.

Marele om de cultură, Bogdan Petriceicu Hajdeu, născut în Basarabia, adresându-se românilor din toate provinciile românești, transmitea un mesaj profund științific și adevărat: „Să trăiască românismul, care este pentru noi prima condițiune pentru ca să putem iubi libertatea. El este pentru noi prima condițiune ca să iubim adevărul. Românismul este umanitate, libertate și adevăr”. Astăzi,

românismul este unica șansă de a supraviețui ca națiune, în acest spațiu european. La fel a gândit și marele învățat Nicolae Iorga, născut la Botoșani, care în anii premergători reunirii Basarabiei cu patria mamă, a publicat multe materiale de îmbărbătare și susținere: „Națiunea nu se poate forma, desface sau transforma la comandă. Ea se întemeiază pe sufletul aceleiași etnii”.

La data de 2/15 decembrie 1917, Sfatul Țării în fruntea căruia fusese ales Ion Inculeț, conferențiar universitar de la Universitatea din Petrograd, a proclamat Republica Democratică Moldovenească Autonomă în cadrul Federației Ruse, iar la 24 ianuarie/6 februarie 1918 s-a trecut la o fază superioară, Republica Moldovenească Independentă. Guvernul sovietic, prezidat de Lenin, a refuzat să-i recunoască Basarabiei dreptul la autodeterminare. Mai mult, cu ajutorul trupelor rusești aduse în Basarabia din Odessa și țărilor baltice, a încercat să pună din nou stăpânire pe ea și să instaureze puterea bolșevică. La 5 ianuarie 1918, trupele rusești, împreună cu formațiunile bolșevice înarmate, au ocupat Chișinăul, instalând un comandament constituit din elementele cele mai corupte, fugite de pe front, unii dintre ei foști deținuți de drept comun. I-au arestat și chiar condamnat la moarte pe unii deputați din Sfatul Țării. Șeful Statului Major al trupelor bolșevice din Chișinău a declarat la 13 ianuarie 1918: „Ne gândim să lichidăm azi sau mâine Sfatul Țării și Directoratul (Directoratul era guvernul Basarabiei)”.

Întrucât situația politică și militară din Basarabia s-a complicat, Blocul Moldovenesc văzând că, apărarea nu mai putea să fie asigurată cu forțe proprii, a cerut ajutor militar guvernului României, care era dislocat la Iași. Ca urmare, la 8 ianuarie, patru divizii ale Armatei Române, comandate de generalul Ernest Broșteanu, au trecut Prutul. În ziua de 13 ianuarie 1918, trupele române au intrat triumfal în Chișinău, fraternizând cu armata din Basarabia, în entuziasmul populației civile. Dezarmarea trupelor rusești din Basarabia a atras o replică dură a guvernului bolșevic rus: după ce, la 1/14 ianuarie 1918, ministrul român de la Petrograd, C. Diamandy și membrii misiunii militare române au fost arestați, câteva zile mai târziu, Rusia bolșevică a decis ruperea relațiilor diplomatice cu România și confiscarea tezaurului României aflat la Moscova.

Atmosfera de mari frământări și de entuziasm național a condus la istorica zi de **27 martie 1918**, când Sfatul Țării a decis reunirea Basarabiei cu România, românii din Basarabia fiind primii în România, care au deschis calea Marii Uniri din decembrie 1918. Deputatul moldovean Ion Buzdugan, secretar al Sfatului Țării, a propus să se aprobe unirea prin vot deschis, astfel ca istoria să știe adevărata opțiune a Parlamentului basarabean: „Las ca poporul nostru, țara noastră și toată lumea să știe că, noi, românii basarabeni, care am suferit un veac întreg sub jugul țarismului rus, că noi toți dorim unirea cu frații noștri de peste Prut, că noi toți voim să fim și să rămânem pentru totdeauna cu toți românii”. O poziție demnă a avut-o pe timpul dezbaterilor în Sfatul Țării, reprezentantul polonezilor, Felix Dudchiewicz: „Regret mult că în această zi solemnă pentru Republica Moldovenească, eu trebuie să vorbesc în limba rusă, care a fost simbolul împilării atât a națiunii moldovenești, cât și a celei poloneze. Limba moldovenească n-o cunosc eu, iar pe cea poloneză nu o vor înțelege moldovenii. În această zi mărească, eu salut călduros fericitul popor moldovenesc înfrățit, care în sfârșit poate să se unească cu poporul românesc, legat prin sânge. În numele poporului polonez susțin, în întregime, unirea Basarabiei cu

România, cum aceasta o doresc și moldovenii, locuitorii băștinași ai acestei țări”. Rezultatul votului a fost concludent: 86 de voturi pentru, 3 împotriva, 36 de abțineri, 13 deputați fiind absenți.

După reunirea din 1918, România a organizat administrația în localitățile rurale și urbane cu ajutorul unor specialiști bine pregătiți în Regat și în Basarabia. S-au luat măsuri pentru organizarea infrastructurii și a transporturilor populației și mărfurilor. A fost organizată rețeaua sanitară pentru asigurarea sănătății populației din orașe și sate. România a depus mari eforturi pentru organizarea și desfășurarea învățământului românesc, creind noi spații pentru învățământ, primind tinerii dornici să cunoască limba și literatura română, geografia și istoria românilor, precum și științele exacte. Din 1924, învățământul primar în Basarabia a devenit obligatoriu și gratuit. Au fost recrutați și trimiși învățători, și profesori, întrucât în Basarabia nu existau, care au desfășurat activitatea de instruire și educare a copiilor și tinerilor din școlile primare, gimnaziale și liceale. Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași a ajutat la înființarea la Chișinău a Facultăților de Agricultură și Teologie. Au fost editate, în mare tiraj, manuale școlare și lucrări de literatură beletristică și istorică, precum și lucrări pentru medicină, agricultură și tehnică industrială. S-au reparat bisericile și a fost organizat cultul religios.

Oameni de știință, scriitori și ziariști și-au intensificat eforturile pentru culturalizarea maselor din mediul urban și rural. S-au luat măsuri pentru realizarea rețelei radio. Au fost reparate lăcașurile de cult religios și au fost pregătiți preoți și diaconi la seminariile și institutele teologice din Țara-Mamă.

După 1918, a fost realizată reforma agrară, una dintre cele mai reușite din ultimii 150 de ani. Fiecare țăran, indiferent de religie și de etnie, a primit câte 6 ha de pământ. Concomitent, statul român a creat un sistem bancar public, care avea misiunea să finanțeze agricultura și economia în ansamblu cu dobânzi de 2-4%. În 1925, an secetos, statul a aprovizionat țăranii cu semințe și le-a redus datoriile creditate cu de două ori. După criza economică din anii 1929-1933, în Basarabia ca și în întreaga Românie a început o perioadă de consolidare și perfecționare a economiei.

Din păcate, acest proces de renaștere și prosperitate națională a durat numai 22 de ani și aceeași, în mare măsură, au fost ani neîmpliniți din cauza atacurilor și provocărilor hoardelor barbare bolșevice. În acea perioadă, România devenise și un refugiu de încredere pentru moldovenii din partea stângă a Prutului, care fugeau cu miile din Transnistria. Despre tragedia moldovenilor de peste Nistru a scris argumentat Nichita Smochină (1894-1980), născut în suburbia Tiraspolului, care în 1920 a trecut Nistrul și s-a instalat la Iași. Împreună cu alți refugiați a fondat revista „Tribuna Românilor din Transnistria” (1927-1928). A absolvit Universitatea la Sorbona, iar în 1924 a fost ales membru de onoare al Academiei Române.

Acest material a fost realizat în colaborare cu col. (rtr.) Constantin CHIPER și cu date culese din:

- Arhivele Militare Române.
- **Istoria Românilor**, volumul VI, editat de Academia Română.
- Sergiu Ion Chircă, **BASARABIE! Libertatea și progresul vin de peste Prut**.
- Ion Negrei, **Moldovenii sub teroarea bolșevică**.
- Theodor Codreanu, **Basarabia sau drama sfârșierii**.

1812 în propaganda antiromânească actuală

Iulian SINZIANU

Deși de câțiva ani Partidul Comuniștilor din Republica Moldova nu mai deține frâiele puterii pe cuprinsul străvechii Basarabii, ruptă din trupul Moldovei și a poporului român în urmă cu două secole, ideologii și agitatorii săi continuă să lanseze și în prezent aceleași sloganuri antiromânești și antiunioniste. Sărbătorirea sau comemorarea unor evenimente capitale în istoria

ținuturilor dintre Prut și Nistru constituie așadar, prilejul pentru noi falsificări ale trecutului, în spiritul aservirii către stăpânul de la Răsărit, al afirmării agresive a deosebirilor etnice dintre români și așa-zisa națiune moldovenească, al împiedicării legăturilor de spirit și cultură a fraților de pe malurile Prutului.

Marea majoritate a istoricilor de bună credință, patrioți din

Republica Moldova, buni profesioniști din cuprinsul României dar și cercetători străini care nu pot fi acuzați de lipsă de obiectivitate au demonstrat și confirmă și în prezent caracterul nedrept și de forță a Păcii de la București din 1812, prin care un mare număr de români treceau sub stăpânirea țărilor Rusiei.

Sușținătorii politicilor comuniștilor consideră, în schimb, evenimentul din 1812 fie un fapt progresist, în cea mai pură manieră sovietică, fie o nedreptate istorică, dar asociază această ultimă idee cu o atingere a stătalității națiunii moldovene, echivalând anexarea țaristă cu ocupația imperialistă românească din 1918 și cu cea sovietică din 1940. Nu își are rostul prezentarea aici a scrierilor din perioada de dinainte de 1990 care abordează anexarea țaristă din 1812. Trebuie doar menționat că, în timp ce istoricii sovietici și, inițial, și cei români, vedeau în respectivul eveniment, atunci când nu îl treceau sub tăcere, un act firesc și legitim, care a dus la progres, încă de la sfârșitul anilor '60, la cererea lui Nicolae Ceaușescu, cercetători de la București afirmau, timid și pe ocolite, caracterul românesc al teritoriului dintre Prut și Nistru. Însă, în rândurile care urmează, vom prezenta doar câteva abordări recente ale neocomuniștilor din Republica Moldova ale respectivului eveniment.

Încă din 2002 Petru Cornea considera într-un articol intitulat *Ideea națională moldovenească. Sec. XIX. Ideologia moldovenismului și reperele geopolitice ale poporului moldovenesc* publicat în ziarul Partidului Comunist din Republica Moldova că includerea Basarabiei în Rusia a însemnat concretizarea programului mișcării moldovenești de eliberare națională (amenințată de tendințele anexioniste românești) și, în același timp, constituirea cadrului necesar pentru împrumutarea idealurilor politice și a valorilor rusești și transpunerea lor în viața societății moldovenești. Anexarea țaristă a fost considerată în epocă de către patrioții moldoveni ca fiind o victorie a lor proprie. În același an Vasile Vieru arăta că scindarea teritorială a Țării Moldovei în 1812 a accelerat procesul de coagulare a națiunii moldovenești, prin intermediul cărților bisericești tipărite la Chișinău în limba moldovenească, tipărituri ce treceau și la vest de Prut. Tot în aceeași perioadă Vasile Stati aprecia, în *Istoria Moldovei*, că evenimentul din 1812 a constituit o eliberare a moldovenilor de către cei de aceeași credință, dar deplânge faptul că eliberarea nu a avut loc și pentru teritoriul dintre Carpați și Prut, astfel națiunea moldovenească fiind scindată. Evident, de aceleași bune aprecieri se bucura și ocupația sovietică din 1940 și 1944.

Comemorarea a 200 de ani de la fatidicul eveniment, care și-a pus într-o măsură atât de gravă amprenta asupra istoriei moderne a Basarabiei, constituie, în aceste zile, prilejul pentru politicienii și propagandiștii antiromâni și proruși să afirme din nou, agresiv, beneficiile anexării țariste și a frăției cu marele popor rus. Mai recent, problema caracterului progresist al anexării țariste a Basarabiei este abordată de președintele Partidului Comuniștilor, Vladimir Voronin. În cadrul mesei rotunde intitulată „Relațiile moldo-ruse - 200 ani: etape, probleme, perspective” fostul președinte al Republicii Moldova considera stăpânirea rusească în Basarabia drept un experiment de modernitate, de instaurare a celor mai avansate instituții, sisteme economice și a unei legislații la nivelul celor mai democratice state ale Europei acelor vremuri: „Anul 1812 a devenit, cu adevărat, un moment decisiv în destinul întregii regiuni. Desigur, în primul rând, chiar pentru Basarabia, care pe parcursul câtorva decenii s-a transformat dintr-un fund de provincie înapoiat al principatului moldovenesc, arenă a unor conflicte interminabile dintre Rusia și Turcia, în una dintre cele mai dinamice regiuni ale Rusiei. Chiar de la bun început, Basarabia a beneficiat de statutul unei autonomii interne generală, care ar putea fi comparat numai cu situația Finlandei și Regatului Poloniei. Localnici au fost scutiți de plata tributului pentru mai mulți ani, de serviciul militar pentru 25 de ani, iobăgia, care făcea ravagii în Rusia, nu s-a extins pe aceste pământuri”. Voronin privește antitetice cele două „anexări” ale Basarabiei, cea progresistă și extrem de benefică a Rusiei și cea catastrofală a României, din 1918: „Eu nu voi repeta acum fapte cunoscute despre miracolul economic basarabean, prosperitatea vinificației basarabene și agriculturii cu

adevărat comerciale, creșterea demografică uimitoare în regiune, dezvoltarea orașelor și culturii (...). Eu doar voi sublinia că după anul 1918, când Basarabia a fost ocupată de România, pe parcursul a 22 de ani această moștenire extraordinară a fost transformată în praf”. Evident, Vladimir Voronin nu amintește de politica agresivă de rusificare a Basarabiei de către autoritățile țariste, care au dus identitatea românească (sau, dacă dorește, chiar „moldovenească”) în pragul dispariției.

De altfel, beneficiile stăpânirii țariste s-au prelungit și după 1940, când, în cadrul Uniunii Sovietice, R. S. S. Moldovenească s-a arătat a fi una dintre provinciile cu cea mai rapidă creștere economică, educațională și culturală, fiind în același timp apărată de tendințele expansioniste ale României și devenind posibilă „nu numai supraviețuirea și păstrarea, dar și renașterea poporului moldovean și stălalități moldovenești, și, într-un final, continuarea traseului în istoria modernă” („Comunistul”, 27 octombrie 2011).

Pe site-ul („saitul”) oficial al Partidului Comuniștilor din Republica Moldova erau luate poziții față de anexarea țaristă din 1812. Astfel, este lăudată poziția lui Marian Lupu, președintele Partidului Democrat din Moldova, față de decretul prezidențial din iunie 2010 al lui Mihai Ghimpu, prin care ziua de 28 iunie era declarată „Zi a ocupației sovietice”. După părerea lui Marian Lupu, exprimată evident la un post privat de televiziune, ocupația a fost anul 1940, dar și 1812 și, mai ales, 1918, adică „tot ce a dus la excluderea sau lichidarea statului Republica Moldova sub diferite denumiri”. Tot pe același site se lua atitudine (nu știm de către cine, autorul comentariului nu se semnează) și față de „neo-stalinizarea” istoriei prezentate pentru studiul elevilor din școli prin impunerea ca disciplină de studiu a Istoriei Românilor. Comentariul critică „gaura neagră” care apare în manualele de istorie pentru perioada dintre 1812 și 1991, compensată doar de prezentarea pe larg a „perioadei românești” triumfaliste, de „22 de ani nesemnificativi”, afirmațiile de genul „istoria Moldovei începe în 1991”. Autorul consideră că, după 1812, ținuturile dintre Prut și Nistru au avut o istorie proprie, ruptă de cea a Regatului României, așadar nu poate fi prezentată așa cum trebuie într-o istorie a poporului român, ci doar în cadrul predării așa-numitei istorii integrate: „Moldovenii, ca să-și cunoască propria istorie, trebuie să-i vadă rolul și locul ei în context european, nu unilateral românesc. Istoria Integrată e soluția ideală, iar acest lucru nu neapărat în contextul globalizării, ci în cel european. Istoria adevărată care trebuie să fie predată în școli este cea a Moldovei, cea de dinainte de după 1812, dar mai cu seamă cea de la 1812 și până în zilele noastre, iar mai apoi, în contextul istoriei Integrate pe cea a românilor. <<Gaura neagră>> de care vorbeam, mai ales cea din perioada 1812-1918, trebuie acoperită, trebuie să fie în atenția istoricilor-savanți serioși și redată moldovenilor, nu istoria romanțată a românilor care nu poate cuprinde tocmai această epocă. Actualul stat R. Moldova nu a participat la făurirea României moderne și nu a făcut parte din acest stat decât conjunctural. Vorbim de necesitatea unei Istorie Integrate și de o vecinătate istorică oarecum înrudită cu România, nu de o Istorie a Moldovei actuale ca parte componentă a Istoriei Românilor”.

În decembrie 2011 Liga Tineretului Rus organiza o masă rotundă intitulată „Colaborarea de veacuri moldo-rusă: etapele principale, probleme și perspective. 200 de ani de la Acordul de Pace de la București din 1812”. Participanții la dezbateră s-au întrecut în combaterea unității etnice și de cultură a locuitorilor de pe cele două maluri ale Prutului și în aducerea de elogii stăpânirii țariste și sovietice în Republica Moldova. De exemplu, după Ivan Grec, anexarea Basarabiei în 1812 a dus la creșterea numerică a etnicilor moldoveni și la asigurarea continuității acestora, amenințați cu asimilarea de către masa românească. De altfel, la acțiune au participat și reprezentanți ai Ambasadei Rusiei la Chișinău, ai etniilor minoritare din Republica Moldova și chiar fostul ambasador în România, de pe timpul regimului lui Vladimir Voronin, care a condamnat eforturile de apropiere dintre România și autoritățile moldovene de „promovare și protejare în comun a limbii, culturii și civilizației române”. Pe aceeași linie, chiar dacă nu cu referire explicită la anul 1812, era lansată la Chișinău în septembrie 2011 culegerea de articole „*Campania de Est*”: *românismul agresiv - de la*

începutul secolului XX până în prezent. Culegerea susține un număr de idei dragi ideologilor neocomuniști și agitatorilor aserviți Moscovei, cum ar fi românizarea forțată a moldovenilor după 1918 sau exploatarea acestora din urmă de către români în perioada 1918-1944 și considerarea lor ca rasă inferioară. Indirect, așadar, articolele respective subliniază beneficiile stăpânirii țariste, în antiteză cu nenorocirile aduse de anexarea românească din 1918.

La mijlocul anului 2011 apărea un comunicat oficial al proaspăt constituitului, cu sprijin rusesc, Partid Patrioții Moldovei. În comunicat se cerea „retrocedarea tuturor teritoriilor istorice moldovenești, care se află în componența României și alipirea lor la Patria-Mamă, Moldova” și se aprecia că „a venit vremea să unim pământurile istorice ale Moldovei într-un singur stat, sub steagul lui Ștefan cel Mare”. Se constata, de asemenea, că locuitorii din Moldova și Valahia, obligați să locuiască într-un stat creat artificial, în componența unor structuri geopolitice și culturale antagonice, s-au războit permanent. Autointitulații „patrioți ai Moldovei” atribuie, așadar, aceleași conotații negative anexării țariste din 1812. Conotațiile sunt însă altele: nu a însemnat ruperea unei părți a poporului român din trupul națiunii, ci scindarea națiunii

moldovenești. Obiectivul mișcării, pentru prima dată clar afirmat, după ce ideologii neocomuniști de la Chișinău îl sugeraseră, este desființarea statului român: „Pentru a restabili ordinea în țară și pentru a asigura dezvoltarea stabilă și echilibrată, este necesar, în primul rând, să rezolvăm problema consolidării statalității moldovenești. Realipind la Moldova suverană teritoriile ei istorice, noi vom putea rezolva o serie de probleme ale poporului moldovenesc, care astăzi par irezolvabile, precum: identitatea moldovenească, istoria moldovenească și limba moldovenească; se va contura astfel un viitor puternic și suveran al statului moldovenesc”.

Atacurile la adresa spiritului românesc din Basarabia s-au înmulțit vertiginos în mai toate publicațiile cercurilor comuniste și ale simpatizanților lor, a celor care doresc revenirea sub stăpânirea rusească, mânați de obscure interese personale. Eforturile lor nu vor putea însă opri conștientizarea caracterului și urmărilor tragicului an 1812 pentru locuitorii dintre Prut și Nistru. Ajută la aceasta numeroși istorici serioși, buni patrioți, care îndrăznesc în prezent să arate istoria ținutului rupt din trupul românității în urmă cu două secole.

Controlul corespondenței în anii '50

- urmare din pagina 1 -

Atribuțiile desfășurate ale acestui serviciu constau în controlarea întregii corespondențe externe și interne, interceptarea la cererea direcțiilor operative ale Securității a trimerilor poștale ale persoanelor urmărite; cenzura corespondenței externe cu țările capitaliste pentru a evita „posibilitatea folosirii acestui mijloc de legătură de către elementele dușmănoase regimului”; depistarea manifestelor „contrarevoluționare” trimise prin poștă, urmărind totodată identificarea autorilor pe baza analizei grafologice; cenzura prin sondaj a corespondenței interne suspecte (civile și militare).

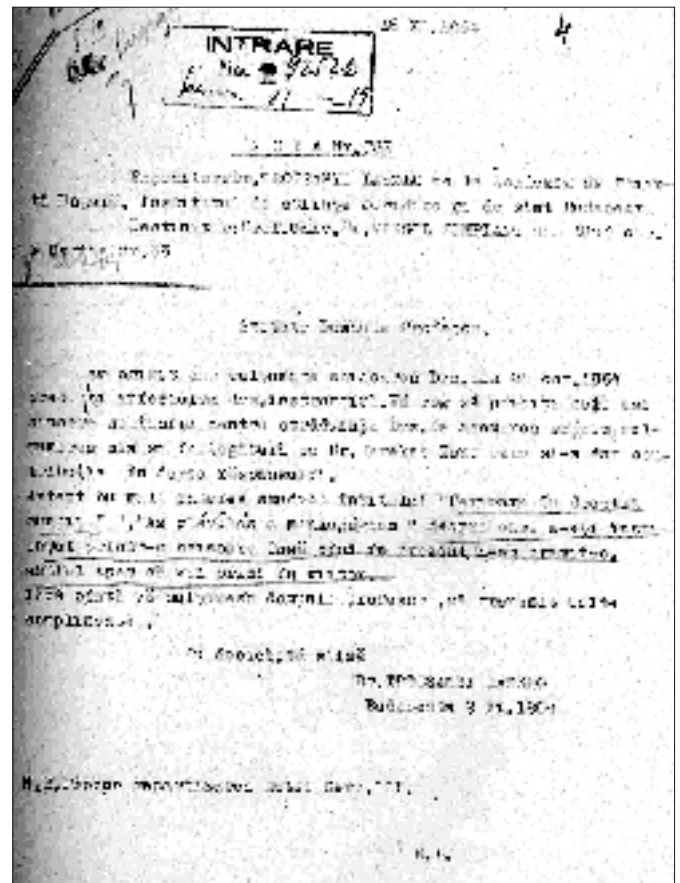
Controlul corespondenței excepta doar trimerile poștale interne sau externe adresate Comitetului Central al P.M.R., guvernului R.P.R., Prezidiului Marii Adunări Naționale precum și membrilor acestora, organelor de partid, sfaturilor populare raionale și redacțiilor ziarelor centrale și locale.

În urma cenzurii corespondenței Serviciul „F” avea obligația de a redacta diverse note, referate ori sinteze pentru conducerea M.A.I. și direcțiile operative. Era de asemenea ținută o strictă evidență a persoanelor care întrețineau corespondență cu cetățeni din țările vestice. Trebuie remarcat că orice trimitere poștală care se dovedea a fi „dăunătoare și de propagandă dușmănoasă” era confiscată, ceea ce se putea întâmpla și la cererea oricărui șef de direcție.

Pentru a înlătura orice posibilitate de deconspirare a măsurilor de control și cenzură a trimerilor poștale, lucrătorii din cadrul Serviciului „F” aveau obligația de a recruta în calitate de colaboratori pe funcționarii Poștei sau ai Direcției Generale a Presei și Direcției Vămirilor care aveau atribuții în domeniul predării și/sau preluării corespondenței de la Poștă. Cei care refuzau o astfel de colaborare puteau fi îndepărtați din posturi ca fiind „necorespunzători”.

Structura organizatorică. Serviciul „F” era condus de un șef de serviciu, ajutat de doi locuitori care coordonau activitatea celor șase birouri și două grupe existente în cadrul serviciului. Astfel, Biroul 1 avea în sarcină controlul trimerilor poștale externe în afară de colete, pentru a intercepta pe cele aparținând persoanelor urmărite de direcțiile operative. Același birou cenzura scrisorile către țările capitaliste, redactând pe baza acestora note sau referate în care era prezentat „materialul dușmănos”. Biroul 2 controla corespondența civilă și militară internă, cenzura prin sondaj și intercepta „manifestele

contrarevoluționare”, identificând autorii acestora pe baza analizei grafologice. Biroul 3 deținea laboratorul de deschidere și recondiționare, control fizico-chimic și foto al întregii corespondențe, urmărind eventualele mesaje scrise cu cerneală simpatcă și realizând fotocopiile după scrisorile suspecte. Biroul 4 se ocupa de coletele poștale externe, iar Biroul evidență crea listele cu cei care în urma cenzurii corespondenței se dovedeau a fi „dușmani ai poporului”, cu persoanele urmărite de către direcțiile operative și a celor care aveau legături prin corespondență cu persoane din Occident.

Pentru problemele de secretariat era creat un birou cu această destinație. Cele două grupe – Grupa pentru Controlul Telegramelor și Grupa de Îndrumare și control a Biroului „F” în Regiuni – interceptau telegramele interne și externe în problemele care interesau direcțiile operative și coordonau totodată activitatea Biroului „F” din regiuni și raioane.

Correspondența externă în România la mijlocul anilor '50 era de cca 27-28.000 de scrisori zilnic. Pe linia Vest erau expediate, zilnic, circa 12.000 de scrisori în timp ce în țările vecine cu regimuri similare celui din România se expediau 15-16.000 de scrisori³. Era asigurat controlul întregii cantități de corespondență, însă numai cea cu Occidentul era și cenzurată.

Procedura de lucru consta în „filaj” și cenzură.

La „control filaj” doi lucrători se asigurau că toată corespondența intră în circuitul Serviciului „F” și că apoi aceasta este restituită Poștei, pentru colete completându-se chiar proces verbal. Trei din angajații Serviciului „F” triau pe categorii întregul material (plecări, sosiri, recomandate, simple etc.) și cartografiau corespondența pe regiuni și raioane pentru a putea fi realizată cenzura și verificarea în tabelele cu urmăriți. Alți patru ofițeri „filau” scrisorile pentru a intercepta pe cele aparținând persoanelor urmărite aflate în străinătate. Aceștia aveau cca. 1.600 de urmăriți și, de reținut, „filajul” se făcea din memorie. Fiecărui ofițer îi reveneau cca 3.000 de scrisori zilnic.

11 lucrători operativi verificau corespondența pentru a o intercepta pe cea aparținând persoanelor urmărite aflate în țară. Acest tip de filaj se realiza prin confruntarea adresei de pe plic cu numele și adresa din tabele cu urmăriți. Fiecare angajat confrunța zilnic cca 1000 de scrisori având de urmărit, în tabel, cca 1.100.

De corespondența cu țările din lagăr se ocupau doi lucrători care aveau în vedere doar 91 de urmăriți însă pe un volum foarte mare de corespondență – fiecare din ei „fila” zilnic cca 7-8.000 de scrisori. Erau astfel urmăriți în total cca. 12.600 de oameni. La acest număr se adăugau scrisorile interceptate la cererea direcțiilor operative – între 5-600 scrisori. Doi „tovarăși” traduceau și rezumau din acestea cca 50 zilnic. Alți patru întocmeau tabele cu documentele semnate și trimise la direcțiile operative urmărind înapoierea acestora (în număr de 6-700 zilnic), fiecare ofițer înregistrând și controlând aproximativ 160 scrisori/zi.

Cenzura se realiza, așa cum am menționat, numai la corespondența cu țările capitaliste, în medie de cca. 10.000 bucăți/zi. Restul până la 12.000 reprezenta corespondența oficială (1.200-1.400 scrisori) și urmăriți (600).

Un cenzor lucra până la 120 bucăți zilnic. Colectivul de cenzori pentru corespondența externă era împărțit pe mai multe probleme:

Problema	Număr de scrisori zilnic
Problema Germania	
Germania	2.500
Austria	500
Problema Israel	
Israel	3.500
Problema Europa	
Franța	600
Italia	250
Anglia	200
Grecia	200
Turcia	30
Australia	70
Țările nordice	
(Belgia, Olanda, Danemarca, Suedia, Norvegia)	125
Problema S.U.A., Canada, America de Sud	

S.U.A.	800
Canada	200
America de Sud	
(Argentina, Brazilia, Venezuela)	250

În **problema Germania-Austria**, cele aproximativ 3.000 de scrisori, erau prelucrate de către 24 cenzori. Din cele 3.000 de trimiteri cca 200 erau tăieturi de presă, manifeste sau materiale propagandistice asupra cărora se făcea „filaj deschis”. Scrisorile din centrele München, Salzburg, Linz, Frankfurt am Main, Graz și Innsbruck erau citite integral.

Problema Europa cuprindea un volum de până la 1.500 scrisori luate de către 15 cenzori. Până în vara anului 1956 această corespondență era cenzurată în totalitate, însă după restructurările de personal operate în iunie-iulie același an s-a renunțat la citirea scrisorilor cu țările nordice – unde nu apăreau nici o problemă de securitate -, la corespondența cu Grecia, Marea Britanie, Australia și Turcia se citeau doar plecările iar peste sosiri se făcea doar „filaj deschis” și doar corespondența cu Franța, Elveția și Italia era citită în întregime.

Problema S.U.A., Canada, America de Sud cuprindea cca 1.300 scrisori zilnic care erau „lecturate” de către 12 cenzori. Corespondența „fugarilor” de cca 40 scrisori/zi era citită integral, în timp ce pentru restul corespondenței se realiza „filaj deschis”.

În **problema Israel** existau cca 3.400-3.500 scrisori luate de 27 cenzori. Cenzura se efectua pe un volum de cca 3.100 scrisori.

La capitolul **corespondență internă** corespondența care pleca și sosea din București era cea mai importantă, cantitatea zilnică fiind de cca. 125.000 scrisori. 26 de ofițeri controlau, în trei schimburi, întreaga cantitate de corespondență a Bucureștiului, depistând scrisorile aparținând persoanelor urmărite de către direcțiile operative. Alți opt lucrători operativi cercetau caracterele de scris din peste 40.000 scrisori pentru a depista scrisorile particulare ale autorilor de manifeste. Patru angajați lucrau la lipitul și dezlipitul scrisorilor supuse cenzurii sau celor aparținând persoanelor urmărite de către direcțiile operative. Doi lucrători aveau în grijă primirea, predarea și sortarea corespondenței (oficiale și particulare) în relația cu Poșta.

Cenzura se realiza parțial la corespondența trimisă din București (civilă și militară) – cca 40.000 scrisori/zi. Citite integral erau aproape 2.700, pe zi revenind fiecărui cenzor cca 150 scrisori.

Cenzura internă era împărțită, la rândul ei, pe trei probleme:

Problema militară - unde patru lucrători citeau 600 scrisori.

Problema loco - unde șase lucrători citeau 900 de scrisori.

Problema suspecte în care opt lucrători citeau 1.200 scrisori.

Totalul celor angajați în Serviciul „F” era, în aprilie 1956, de 277, din care 240 ofițeri, 27 sergenți și 10 angajați civili. Toți aceștia, în viziunea regimului politic care îi angajase, vegheau la respectarea „legalității populare”. În ce fel, am arătat în studiul de față.

Note:

1. Ioan Muraru, Gheorghe Iancu, *Constituțiile române. Texte. Note. Prezentare comparativă*, București, 2000, p. 127.
2. *Ibidem*, p. 161.
3. Arhiva Ministerului de Interne, fond D.M.R.U., inv. nr. 7364, dosar nr. 12, f. 1026.

Ctitori de cultură bârlădeană pe care i-am cunoscut

- urmare din pagina 1 -

L-am modelat a doua oară și i-am turnat negativul. La turnarea în ciment, negativul s-a spart și am ratat lucrarea. S-a salvat doar capul pe care și l-a înșușit dl. prof. Nicola. Am început a treia oară lucrul când intrasem deja în criză de timp. De astă dată totul s-a încheiat cu bine.

Bustul a stat în fața liceului din toamna lui 1971 până în 1996 când a fost mutat în fața clădirii laboratorului de chimie din curtea liceului. Alături de acesta va sta, sperăm, și bustul turnat în bronz al profesorului T. Nicola, pe care l-am realizat în vara lui 2011, la un an de la trecerea sa în veșnicie. Mulajul de ghips, realizat la dorința d-lui doctor **CONSTANTIN TEODORESCU**, va sta într-una din sălile Centrului Cultural „Mihai Eminescu” Bârlad. Dr. C-tin Teodorescu n-a mai avut prilejul să vadă

Cărți de patrimoniu național aflate la Biblioteca Academiei Române scrise ori donate de bârlădeni *

- urmare din pagina 1 -

1167 1828 (f. 29^v); 30 f.; 25,6×19,5 cm.; paginatie veche, cu cifre arabe, cu greșeli.

F. 1 limbrară^v: *Citironal a mergerii boerilor deputați la Tariograd, după porunca președintelui doctei, două prin măriia sa Siliștea Valei Măuzet pașă, soasă după giurnalul Anuiale. vornicului Gheorghii Cusa, din care am ale numai acele credite de știință.*

F. 1—29^v: Alexandru Beldiman, *Jurnalul mergerii boerilor deputați la Tariograd, la anul 1822.*

Cl. M. Kogălniceanu, *Cronicele României*, ed. II, tom. III, București, 1874, p. 435—449.

Încornări: F. 29^v: „1823, noemvrie 28.”

F. 30: I. „Încornare. Acest manuscris este nam un sfert dintre a varianta a *Mergerii boerilor deputați la Tariograd*, la 1822, ce s-a publicat în *Cronicele României*, vol. III, p. 435—449. Transcrip pentru Revista „Miron Costin”, Octombrie 1915. Bârlad. Căpit. T. Pandă. II. „Dăruit de d-na Elise Pallady, a dată cu birțile rămase de la Ioan Erc. Pallady-Suzanu; Birlad. 1932, vol. 21 < G. Nicolăasa >.”

Textul cu cornală neagră. Ma. a fost constituită din două părți. F. 1 limbrară — 7 formează donația Pallady și au fost inițial agornate la sfârșitul ms., împreună cu încornările f. 29; f. 8—29 formează ms. Gaster nr. 130.

1158 1828 (f. 25^v); 26 f.; paginatie veche cu cifre rusești: 1—68 (f. 2—25^v); lipsește fila cu paginatie veche 59—60 (între f. 24—25), fiind ruptă; 21×15 cm. F. 2: *Încornare pentru tinocirea băștrăci, care cuprinate la vineri noată studiala tinocri sau sfârșiri boericii ...*

Încornări: F. 25^v: „Și s-am scris de mine Ioan Petruvici prin chiețușia sfârșiei sale parinteșul iconom Ioan din trgul Birladului, la arhi de la Hriciev 1828, sântemvrie 28. Și iață neaptea a iconomului Ioan Vrăbia.”

Textul, care iniță țiparul, scris cu cornală neagră și roșie. Tronșpicăii la perță la f. 4 și 5^v. Legătură orig. în piele. Pust ms. Gaster 117.

1251 Sec. XIX (început); 89 f.; 28×18,5 cm.

< *Miscelaneu* >.

1. F. 2—10^v. < *Descoperirea sf. Liturghii* >.

2. F. 11—18 < *Estuilogie* >. *Penru sfârșitul lumii și pentru penruca a dot a Doamnei noștri Iisus Hristos.*

3. F. 18^v—25: *Ceretele cinsitului și cuprăntorului boeriu Cantarcuzino Constantino, fratele președintelului și dincreștinocului domoșiei Sârban Cantarcuzino oerov, împorțion cărora au rășpuns cel între dascăli președintepul Ioan Carioșii și marile loșofii al iconomicocului sașau sfârșit-e în București.*

4. F. 25^v—27: *Din anotntal sfârșitului Ghermann, patriarhul Tariogradului.*

5. F. 27^v—28^v: *Încornare pentru celă descoperiri vineri ce stă preste. ans.*

Încornări: F. 1: „Acușată carti ai să numești *Descoperire sfântii Liturghia* cu ceretii întrebări și răspunzori și cu 12 vineri mari iață a me a iscăllinii măi gios; și aiia a fur-a sau dindu-o iau sau vrenul din clinoronii (sic!) mai ca să citească pe dina și nu va da-a va greși împotriva legii. 1834 lunii 8. Grigori Iopnaru.”

F. 1^v: „Dăruită de dascălul George Bujorega survind la beștica Sf. Ioan din Birlad, la vârșă de vro 63 ani. 1877 august.” Scris cu creion negru.

F. 89^v: „Șiut să fie și aiud s-au calțemurii părintelui, mercuri la aci-beasuri zlou, la sârșitina ce luminată. Umbra let 1823, aprilie 2, Ioan psaltul.” Interiorul copertei anterioare: „Să să șiei dî aiud au viată încuștets prin Susând, 1824 august 21.”

Textul cu cornală neagră și roșie. Legătură veche în piele.

- 1548 1822 (f. 50^v); 64 l.; paginație veche cu cifre arabe: 35-144 (f. 47-501; 23,5 x 16,5 cm.
< Miscelaneu >.
1. F. 1-59^v: < Viața și minunile sf. Vasile cel Nou, și ale lui Grigorie, mormântul său, cu Vasile căzătorului >. Lipssește începutul.
2. F. 61^v: < Cuvânt înaintea pentru judecata ce cântori >.
Însemnări: „S-au scris la anul Domnului Iosuf Hristus 1822, decembrie 9 zile, cu toată chibritata dămisale chir Costacel Chitescu din Urșul Bîrladului. Scrișă de Gheorgiu din Dimitraciu robul, cănd avam în vîrstă de 19 ani.” Textul cu cerneală neagră și rădăcînă. Desene în peniță la f. 41^v, 48 și 50. Frontispiciu în cerneală la f. 41^v. Inițiale ornate la f. 26^v, 28, 36^v ș.a. Dăruit Academiei Române de Virgil Caraiivan, la 5 iul. 1950.
- 1665 Sem. XIX (inceput); 319 f.; paginație veche cu cifre arabe, cu lipsari: 1-316 (f. 1-319); 38 x 24 cm.
< Miscelaneu de cronici moldovenești >.
1. F. 1-215: < Nicolae Costin, Letopisețul Țării Moldovei de la zădărnica lui până la 1661 >. Lipssește sfîrșitul, iar între f. 2^v-3 textual prezintă disconfinulă, lipsind a filii.
2. F. 215^v-319^v: < Mircea Costin, Letopisețul Țării Moldovei de la Aron vodă pînă la Ștefan cel Mare >. Lipssește sfîrșitul. Cf. I. Crăciun și A. Theș, *Reperterul manuscriselor de cronici...*, p. 88.
F. 317^v-319^v: Copie din anul 1895 după un brisav de la Vasile Lupu dat lui Andreișca vîl paharale, trimis la Tarigrad în solie, datat greșit 5 iou. 1100 (- 1592).
F. 316-318, 319 albe.
F. 318^v, 319^v: desene naive în creion și peniță.
Însemnări: F. 215^v: „Pînă aici-a acest Letopisețul iaste scris de pre izvodul ce s-au iust scrie de răpăscutul Neculescu Costin, cu un iust vîl legat. Moartea, într-un chip călătoria cușii domnești, pe ainceas nu iaste, pre bogăți și pre săruri; în le ias vaual...”
Textul este scris de mai multe mîini, cu cerneală neagră. Dăruit Academiei Române de către prof. G. Constantin-Rădulescu, din Etlad la 83 nov. 1901.
- 2139 1813 (f. 42); 91 f.; paginație veche cu cifre chirilice: 1-180 (f. 1^v-91); 22,5 x 17 cm.
< Miscelaneu >.
1. F. 1-42: < G. G. Croce della Lira >, *Berlino*.
2. F. 43-47, 48-50^v, 51^v, 52^v, 63^v-58, 77^v-82, 84^v-7, 86: < C. Conachi, *Versuri, proză, teatru, traduceri*3. F. 47^v-48, 52-59^v: < N. Dimachi, *Versuri și teatru (Cavaler Cuzay)*4. F. 50^v-51: < Al. Hrisoverghi, *Versuri* >. Nu e autograf.
5. F. 51^v: < P. Privan, *Versuri* >.
6. F. 51^v: < Ștefan Trîbeșca, *Versuri* >.
7. F. 60: < Iancu Cuzay, *Versuri* >.
8. F. 60^v, 61^v: < Grigore Naza, *Versuri* >.
9. F. 60^v-61: < Sădgoral Pîhoțchi, *Versuri* >.
10. F. 61: < Sădgoral Șerban, *Bonasa, Versuri* >.
11. F. 61^v-63: < *Versuri în lb. greacă* >.
12. F. 68^v-77: < J. Fr. Sogard, *Tragedia lui Șerap* >.
13. F. 62^v-83: < Alacu Boldănu, *Versuri* >.
14. F. 85-86: < *Povestirea în versuri a înfrîngerii generalului Horvâț de către vodă Mavrogiani, în 1788* >. Cf. *Cronici și povestiri răsăritești versificate*, studiu și ediție critică de Dan Simonescu, București, 1967, p. 285-287.
15. F. 86^v 87^v: < *Povestirea în versuri a morții lui Potemkin* >. Cf. *Cronici și povestiri răsăritești versificate...*, p. 290-294.
16. F. 87^v-88^v: *Alte stihuri a răspunsului postelnic Ionid Canto, fiind spatar în vreme absenței, pentru poziția ce o avu cu mitropolitul Veniamin, fiind vîdădit la Roma, în 1789, august 10*.
17. F. 88^v-89^v, 91: < *Versuri diferite. Printre ele unul la moartea fiicei postelnicului Grigore Bats* >.
18. F. 90-91: < *Formule de jurîmintă a cereilor, chemați să martori în poziția de judecări* >.
Însemnări: F. 42: „Sî eu acest Berledor l-am scris cu s'eva me di pe altul a dumnezăii Iorduch Miclescu of Cochlești, tîncutul Tutovii, în zilele prîmăltărbului Coma Șerbat Calimah vorvod, la vîlul 1813, august 30 și mitropolitului chir Veniamin al Moldovei. Scrișă-au acest Berledor în orașul Teșnicul. Doci cine va vîl pe dînsul greșălii și să mă erte cu pe un anu ce sînt supus greșăliilor. Nicolae Car(ștan)d(in)”.
F. 91: „Am copărită și eu unile din stihurile aceste a Papușii 17. M. Sturdza. 1850. Brlad, s'brupare 10”.
Textul cu cerneală neagră. Titlurile și inițialele sînt scrise cu roșu. Frontispiciu colorat la f. 1. Cumpărat de la anticarul A. Zwickel, la 24 dec. 1902.

acest bust. Nemiloasa boală ce i-a măcinat existența în ultimii ani l-a trimis în neființă cu puțin înainte de finalizarea bustului.

Tot d-lui dr. C-tin Teodorescu i se datorează și existența în fața Colegiului „Gh. Roșca Codreanu” a celui de-al doilea bust al patronului liceului pe care l-am realizat în anul 1996, an în care liceul împlinea venerabila vîrstă de un veac și jumătate. Dacă primul bust în ciment, îl prezenta pe Codreanu ca pe un tânăr ofițer, cel de-al doilea, în bronz, are trăsăturile tânărului și romanticului intelectual, cu privire scrutătoare spre depărtări și ușor visătoare. În ziua sărbătoririi s-a inaugurat și o expoziție de artă plastică la care expuneam și eu două lucrări de sculptură. Atunci mi s-a făcut o mare surpriză. Fundația „Marcel Guguianu” mi-a înmănat o diplomă drept recunoaștere și apreciere a bustului.

De numele dr. C-tin Teodorescu se leagă și existența într-un din sălile Centrului Cultural „M. Eminescu” a unei compoziții cu două personaje inspirată de „Lucafărul” capodoperă a poetului nepereche. Lucrare de sculptură poartă chiar acest nume. În ianuarie 2010 această piesă era expusă în Sala „Arta” a muzeului din Vaslui într-o expoziție dedicată marelui poet. Dl. C-tin

Prof. Univ. Dr. Constantin Parfene, găspă prof. Șc. Alajonei

Teodorescu, permanent prezent la manifestările plastice a ținut să și-o apropie pentru casa muzeu „M. Eminescu” aflată atunci în proces de amenajare, fapt ce s-a și împlinit.

Un alt mare ziditor de cultură bărlădeană și națională, a fost dl. prof. univ. dr. **CONSTANTIN PARFENE**. Prin deceniul VI al secolului trecut a fost profesor la catedra de limba română a liceului „Mihai Eminescu” Bârlad. O scurtă perioadă de timp a fost și director al liceului, iar mai înainte a fost director al Teatrului de Stat „V. I. Popa” din Bârlad.

Am avut onoarea să-i fiu coleg de cancelarie și colaborator la revista liceului, „Aripi tinere”, pe care o coordona. Dl. profesor s-a ocupat de elevii talentați într-ale scrisului, având și meritul de a fi contribuit la debutul literar al unor poeți

- 4226 1852-1889 (I. 45°, 121; 65 l.; 34x21 cm
(Miscelanea de literatură (populară și veche) și doc. literare). Menționăm: F. 4-7: (V. Alexandri), *Guarda Saracului*. Ms. autograf, datat. Mirvești, ian. 1876.
F. 8-9: (Poesii populare, fără titlu, rulse de V. Alexandri). Ms. autograf.
F. 10: (V. Alexandri), *Dimitrie Bulat*. Suliță biografică, autografă.
F. 12-15: (Doză scrisori V. Alexandri adresate la 20 ian. 1857 și 4 ian. 1859 Iosefinei Sturdza). Cf. Maria Anineanu, *Catologul corespondenței lui Vasile Alexandri*. București, 1957, p. 498.
F. 15-18: (Versuri anepigrafe).
F. 19-20: (Versuri anepigrafe, semnate Dimitrie Bolintineanu și datate Paris, 1861).
F. 22-26: D. Palczio, *De pe pragul morții (și)* Lunca din Mirvești. Versuri, autografe.
F. 27-29: (Scrisoarea lui Vasile Adamachi, datată 15 dec. 1879, adresată prof. N. Ionescu din Iași).
F. 31-32: (Scrisoarea Pulcheriei Arghitropol, născută Cantacuzina-Pașcanu), adresată de la Paris la 30 apr. 1857 lui D. Rosetti.
F. 33-34: (Scrisoarea episcopului de Roman, Melchisedec, adresată de la Iași arhiepiscopului Filaret Scriban la 13 oct. 1872).
F. 35-36: (Scrisori din 1859 ale protoieghelului Vartan de la Schitul Văntrești?).
F. 37-38: *Pedagogul. Comedia-vedere a lui A. de Kotobus, prelucrată pentru teatrul național de operă G. Asaki și totuși oară reprezentată de elevii Conservatorului. Bși. Tipografie Albina, 1829*. Ms. autograf, cuprinzând numai cîntecule. A fost publicat cu titlu de mai sus la Iași, în 1829.
F. 35-62: (Versuri scrise, mai ales în Banat și Bihor, cu caracter popular, de dragoste și patriotic. Printre ele, „Versul lui Bonaparte” (f. 47), „Pata de roșu” (f. 22), „Anunțiu de naștere” (f. 61)).
Textele sînt scrise de mai multe mîini, în caractere chirilic, alfabet de tranziție și latin, cu cernuță neagră și roșie. Ms. a fost cumpărat din fragmente de la D. Mirza din Iași în anul 1907 și 1908, de la Alexandru Sturdza din Iași în anul 1908, de la anticarul A. Zwickel în anul 1908, sau de la C. Erbiceanu în anul 1907 și Ion Nanișescu, mitropolitul Mălinoși, în anul 1894.
- 4297 Sec. XIX (ca 1869); 7 f.; 34x20,5 cm.
(Versuri cuile nesemnate). Menționăm: *Pastel* (f. 1); *Prințesa nouă...* (f. 3); *Întîlnire laudă* (f. 4); *Sonete* (f. 8); *Poemuri* (f. 8); *În pădure* (f. 8°); *Partea* (f. 4); *Realitate* (f. 5); *Brahmă în vîl de purpur, scîntîndu-se în vîlul soarelui* (f. 5); *De* (f. 5°); *Un con în umbră* (f. 6); *Dincoace era sala orgiilor nebune* (f. 6); *Cugete apa* (f. 6°); *La iscor* (f. 7); *Pe volul mării* (f. 7).
F. 2 cuprinde un fragment de poveste, al cărui eroi, Maxarache Voinicul, amintea de isprăvile lui Harap Alb.
Textul, cu cernuță neagră și roșie. Ms. a fost recuperat dintr-un volum de hîrtii neliterare, dăruit Academiei Române de Tudor Pamfile din Bălad, la 14 nov. 1913.
- 4625 Sec. XIX (inceput); 151 f.; 15 x 11 cm.
(Miscelanea)
1. F. 3-5°: 132°-139, 144°-147; (Zăbăviri și răspunsuri).
2. F. 8°-7: (Numele lui Hristos).
3. F. 7°-8°: (Numele Fecioarei).
4. F. 8°: (Alexandru Macedon despre Olimpiada).
5. F. 9°-11: (Păcătorești din începutul lui Gheorghe Chedrenschi).
6. F. 11°-13: (Cazanie pentru moarte).
7. F. 13°-7: (Însemnări despre păcate).
8. F. 15°-20: (Povestire despre Athenais).
9. F. 21-22°: (Istorie morală).
10. F. 22°-23, 123, 149, 150°: (Rețete medicale și descoperiri).
11. F. 23°-4: Însănușare pentru rîlele vește ce au spus Domnul lui Moaisă că sînt trei sîcile aște în lîmă.
F. 26-107, 125°-127 albe.
12. F. 109°-113: (Însănușări de teologie curială).
13. F. 113°-118°: (Cronologie). *Sellindromion, adică umbrela și nașterea lui*. În ce și, în ce clare și însemnate sînt timpurile nașterii ei.
14. F. 118°: (Stăruiri de posturi).
15. F. 127°-131°: (Fragm. de teologie galatică).
16. F. 140-144: (Cronologie biblică).
Însănușări: F. 24°: „Să să știe. 1806, noaptea în 21 au venit masele în Uregh Bălășter în Moldova. 1812, oct. (noaptea) 2 s-au dus. Au sîntut peste tot. 6 ani sîntă două luni de cînd au venit, pînă cînd s-au dus”.
F. 25: „1819, noaptea 12, la șapte ceasuri din noaptea au început a fulgera țara și pe urmă a ploua tare, ca vînt, și a lina și a dîmna alba de țara, cînd să cursemura pîndușul și au pînă un ceas tunetul”.
F. 25°: „Să să știe de cînd au venit simon în mine să țovăte carle și au să-l hrănescu și să-l țovăte în trei ani. Pe tată său îl cheamă Gheorghe Bol, din satul Căușu, scara Dejului, în Țara Nemțesă. Iar acum șede la noi (la) Sloboria (ca un) ungurean neșănat”.
F. 108: „Să să știe de cînd au nins bîră în Dumitrea Slăbănogului, de nu noaptea. 1811 april 19, după Paști, april 19”.

Pentru definitivă sa fixare în memoria Bărladului, generația de absolvenți din 1974 au militat pentru înființarea Fundației „Vasile Dumitrache” și pentru organizarea anuală a concursului interjudețean de matematică adresat liceenilor, concurs ce-i poartă numele.

Aceeași generație 1974, a ținut să se organizeze în liceu un cabinet de matematică „V. Dumitrache” și să i se realizeze un bust. Am avut onoarea să fac acest bust turnat în bronz și dezvelit oficial în toamna anului 2009. Lucrarea dispune de o foarte nimerită amplasare pe platoul liceului, pe latura interioară a corpului de clădire central. Bustul se constituie în omagiu adus marelui profesor de către foștii elevi. Tot ei au suportat și cheltuielile pentru turnarea în bronz.

Îmi amintesc că, încă din facultate, mă obseda ideea surprinderii în sculptură a mișcării grațioase specifică dansului. Ei bine, chiar în primul an de învățămînt am realizat în lut, după model viu, o balerină suplă, într-o mișcare amplă, plină de farmec. Nu apucasem s-o torn în ghips. După o perioadă de reciclare la București am găsit lucrarea prăbușită din neglijența unor muncitori care lucrau la igienizarea clădirii. Mi-am exprimat nemulțumirea în termeni destul de duri în fața domnului director. Nu s-a supărat. Dimpotrivă, a

înțeles că ceea ce făceam era deosebit de important pentru mine și chiar a apreciat atitudinea mea.

De atunci tot perfecționez ideea de mișcare grațioasă în diferite schițe sculpturale, așa cum am făcut-o și în compoziția „Dansul”, organizată spațial ca o împletire într-o spirală verticală, ca o tornadă în care toate liniile pun în evidență mișcarea circulară ascendentă.

Plecarea recentă în lumea celor drepti a domnului profesor **CONSTANTIN CLISU** (11 febr. 2012) mi-a răscolit sufletul și mi-a indus o stare greu de suportat.

Profesorul de limba română C-tin Clisu pe care l-am cunoscut încă de la venirea mea în Bălad, a fost un mare

animator al culturii locale, implicându-se în multe acțiuni de răsunet și fiind inițiatorul altora. A deținut funcții de conducere precum cea de director al Școlii Nr. 5, apoi al Școlii Nr. 1 Bârlad. A fost apoi, din 1974, timp de peste 10 ani, inspector școlar general al județului. Din 1976 m-a cooptat și pe mine în echipa sa de inspectori metodiști.

Un bun observator și analist al societății cu toate cele bune și rele, un cercetător al situațiilor-limită și al cazurilor atipice de comportament uman, profesorul C-tin Clisu s-a manifestat cu real succes în arta scriitoricească, lăsându-ne moștenire o serie de creații literare de mare interes pentru publicul larg și, îndeosebi, pentru specialiști în domeniul literaturii și criticii de specialitate. Creațiile literare pentru copii și nu numai, precum: „Vine moșul pe cărare”, „Pentru un pui de sturz”, „Văluță descoperă lumea” și încă multe altele, dovedesc o profundă cunoaștere a lumii celor mici și au impact asupra educării în spiritul dragostei față de natură, de viață și al atitudinii de ocrotire a acestora.

Romanele sale „Mama nu e vinovată”, „Bastardul”, „În calea vânturilor”, „La marginea nopții”, „Restul e tăcere” au drept zone de inspirație cazuri reale, petrecute în timpul și spațiul în care a trăit și a muncit. Sunt opere ce pot sta alături de cele ale scriitorilor contemporani și clasici ai literaturii române.

Mi-a solicitat sprijinul pentru ilustrarea poeziilor sale, pe care le-am învățat pe dinafară, fără sa-mi fi propus acest lucru.

În toamna lui 1971, după inaugurarea bustului lui Gh. R. Codreanu, dl. C-tin Clisu mi-a solicitat sprijinul pentru realizarea – tot în formă de bust – a lui Emil Gîrleanu. Fiind director al Școlii Nr. 1 Bârlad, fost Liceu de Fete „Iorgu Radu”, a obținut aprobarea ca școala aceasta să-l adopte drept patron pe E. Gîrleanu în locul lui Iorgu Radu, importantă personalitate locală a mișcării unioniste și ctitor al clădirii acestei școli. În acea vreme, mai marii puteri nu-l agreau pe Iorgu Radu. După evenimentele din decembrie 1989, școala a revenit la numele

Emil Gîrleanu, bustul alb, Școala „Iorgu Radu” Bârlad
prof. Ol. Alăpușoi

F. 119^v - 123; Însămănare despre o seară din anul 1818 și țărmece pentru deslușirea plinii, cu finalul: „...Cine va ceti să xîrș, dacă va fi oștină: Duran-van să erta pe dascăl: Gheorghi Radovici sin Ișadu teslar. Și eram en în această vreme dascăl la Dumneșca, în țirgul Brlad 1818, anul 24”.

F. 122^v: „Cînd (a fost) cînteculul cel mare la oct (octavrie) 14 au pîcat hîrșieria Dudu și Dumneșca s-au strîicat, la anul 1802, oct (octavrie) 14, la șapte dascăli jumătăle, marța, xîrș. Au țînat cîinci mîntre din cea. Eram en dascăl în Sfînt Nicolai la Hșani; dormeam în școală. Gheorghi Radovici dascăl 1802 anul, oct (octavrie) 14”.

Însămănarea este redată, cu mici modificări, la f. 124^v.

F. 124^v: I „1802, octomavrie 28, acum înțina au nins în anul acesta”

II „1805, iunie 29, au pîlat cu pîlăci, de era pîlăci de o lîtră de mare; să să șie”

F. 125^v: I „1802, noiembrie 28 au țîicat mîntre sa Alecsandru Costandiu Muruz voevod (cu) Zoia doamna prin țirgul Brladului”

II 1805, iulie 17 au țîarîit și s-au apîris hîrșarul bu Necolaiu Ciup. Și au țîarîit și pî loag sin diaconul Antohi într-o pîi soma, iar vîneri am avut sînta mare mîntreț Mîntre”

F. 147^v: „1769, Costandiu vodă Mavrocorlat. Și îndata săpînirea cetilor mîntrețelor, care au țîicat de cînd au vîsat, pînd cînd s-au dus, 5 ani”

F. 147^v - 148: „1787 Alecsandru voevod Ipsilanti, pre care l au luat nemții. Anoi, săpînirea mîntrețelor, banul cu țîarîi și cu turcii, și Mîntre vodă. Cîit au luat mîntreț de bani de la turci, nu să facă pace dar de ștrîca comandîndu celui mai mare peste oști, anume ceasa Bencragiu. Deci sîntînd pîcina l au rădîicat să l ducă la Rusia să s de soma, avînd pîcina de judecăt cu țîpînt, cum că din pîcina Filibescului s-au țîet epîsprețea suflete, nesmuri lui Ipsilanti în țîagîre și l au acîșat”

F. 148^v: „1806, Aloca în țirgul Brladului au deturat la Mîrșani de Uoc în Bujorani o casă a lui Dorovici Bujorani, pînd care lînet s-au înținat și familia lui, Mîntre. Și era la sojmîntăreș prezîntului, mîntreș în loca lui aprî în 25”

F. 149^v: „28 să șie de cînd s au țîicat pace în Moldova, cînd au venit al cetora yodii în Moldova. Și au șîizat cîinci ani în Țara Moldovii și au mîntreț sa acîșat, mai tot, și au răctas țara la mare bîșă, cîi sa mîntreț mîntreț rîșă de alai și coșii de ulnu și rădîcină de papîrî umbra carnea și țîet și mîntreț. Umbla velet 1781”

F. 150: „Cînd au pîri searele, în zilele lui Alexandru Muruz, voevod, Costandiu, Zoia doamna. Lent 1806, gheorghi în 30, într-o vi. sîmbătă, la țoucl. Și er eram în țîrta ca de 19 ani. Gheorghi dascăl”

F. 151: „58 să șie de cînd au dat o furlună mare, care au țîat trei zile și s-au țîicat mare omur în oi și în țîrșile negîțîtorilor și oameni mulți s-au pîpădit, la let 1795, mart 10. Martie în 10, 1797. Gheorghi Radovici, dascăl”

F. 151^v: I „Cînd au țîicat mare sa Alecsandru Costandiu Muruz voevod, Zoia doamna. 1802; noiembrie 28”

II „1808, martie 21; sîmbătă sara (ia) un ceas din neșpte s au cîntemurat pîntreț, dar înșat”

III „Cînd au țîicat hîrșarul la Ciup și au arșat Ion a diaconului și au mîntreț în loc. Joi sara; sînta Mîntreș iara vîneri dîmîntreț. 1808, iulie 17. Anii de la Adam 7311”

F. 1-2^v: Însămănări gospodîrești.

F. 108^v, 119, 139^v: Însămănări de stare civilă din anii 1818-1824.

Conținutul s însoțitor: Însămănări de cîșturi.

Textul cu cerneală neagră și fidăcinie. Legătură veche în piele. Cumpărat de la C. Ionescu, la 2 nov. 1939.

4676 Sec. XX (1917-1918); 29 f.; paginatie veche cu cifre arabe, diversă; 34 x 20,5 cm.

«Scrieri literare și politice din timpul primului război mondial». Menționăm titlurile: *Pîcher* (f. 1-3^v); *Un moarte* (f. 4-7); *Încălțat* (f. 7-11^v); *Erud unu țîrș țîerș, sau omul cu pîntreț de carnea* (f. 12-16^v); *Țîfagiari Sîerșă* (f. 18-22^v); *Model pentru un artist „Erud noștri”*, *Scenă* (f. 23-25); *Pentru negri. De ce Rîșînca nu pîntreț țîerșă* (f. 26-30). Ms. nu sînt semnate și nici n-a putut fi identificat autorul lor.

F. 17 albi.

Însămănări: F. 15^v: I „Sara la Brlad. 20 III.1917”

II „Un țîerș și scrișului feliță pe autor, care a anticipat și cristalizat de mîntreț societatea țîerșă. 13 aprilie 1917.

Pe front (Praleș; jud. Bacău)”

F. 26, de mîna lui I. Bîanu, „1 aprilie 1918 primă. Cîrcă în mai multe exemplare manuscrise prin Bucurșii. Broșură publicată la Iași în 1918. Tipografia „Dacia”, Petru Hîșcu. 24 pagini”

Textul cu cerneală neagră înținat în cod. Academiei Române la 13 iul. 1920. Proveniența neunoscută.

4815 Sec. XX (ca 1915); 286 f.; numerotație veche cu cifre arabe; 3-279 (f. 8-286); 34 x 17 cm.

F. 1: *Discușii în țîrșă țîerșă țîerșă de Tudor Panfilu*.

Însămănări: F. 5, la sfîșitului prefeșii: „Brlad, octomvrie 1915”

F. 4, de mîna lui I. Bîanu: „Secția țîerșă. 9 iunie 1921. Aprobă pentru publicare în *Pîntreț țîerșă*. Nu s-a publicat.

Textul cu cerneală neagră. Legătură veche în piele. Depus la Academia Română în vederea publicării în cîtes altes, în anul 1921.

tradițional, dar statuia lui E. Gîrleanu, important stâlp a mișcării culturale „Academia bărlădeană” rezistă în fața școlii, vrând parcă să mențină trează în memoria locului o anumită epocă de glorie.

Dl. C-tin Clisu, plecat în Canada de mulți ani, revenea periodic în Bârlad, mânat de dorul de pământul țării, de foștii colaboratori și colegi și își rezerva momente de reculegere în fața școlii și bustului lui E. Gîrleanu.

Încă de prin anul 2006, dl. C-tin Clisu m-a rugat să mă gândesc la posibilitatea de a realiza un monument pentru Luceafărul poeziei românești, Mihai Eminescu. S-a scurs mai întâi o vreme neproductivă, determinată de starea mea de sănătate în

alternanță cu stările de sănătate subredă a domnului profesor. În perioada aprilie – august 2010 am reușit să fac bustul lui Eminescu în condiții mai mult decât mulțumitoare. Tot în această perioadă am suportat și o operație dificilă în urma căreia am fost imobilizat timp îndelungat.

Lucrarea turnată în ghips a fost trimisă în Canada, iar pe aeroportul din Calgary, o aștepta o comisie de mai multe persoane care se ocupa de organizarea și ducerea la îndeplinire a obiectivului privind monumentul. Din corespondența cu dl. profesor și din articolele apărute în revista „Cuvântul adevărului” care apare de două ori pe an în Edmonton, am înțeles că statuia a fost foarte bine primită. La 16 ianuarie 2011 s-a făcut dezvelirea oficială a monumentului care, între timp, a fost turnat în bronz, iar în fața postamentului s-a pus o placă de bronz ca o carte deschisă pe care sunt scrise în limba română și în engleză versurile:

„Ce-ți doresc eu ție
Dulce Românie,
Țara mea de glorie,
Țara mea de dor:
.....

La trecutu-ți mare,
Mare viitor!

Mihai Eminescu, cel mai mare
poet român din toate timpurile”

În spatele monumentului a fost plantat

4094 Sec. XIX (an 1858); 6 l.; 33 x 20 cm.

V. 1: *Deputatul și Alegătorul, sau Meritul Țărilor Române (pseud) într-un act și-un tablou, compus de C. Nicolae, reprezentată pe scena Teatrului Național din Bârlad, 1858, decembrie 16.*

Textul, cu cerneală neagră, este scris în alfabet de tranziție. Titlul este scris cu creștina. Din arh. N. Iorga, înscris în col. Bibliotecii Academiei Române în anul 1956.

un tei tânăr, ca replică la teiul lui Eminescu din Copoul Iașilor.

Mândria faptului împlinit din sufletul domnului profesor C-tin Clisu transpare și dintr-o scrisoare primită prin octombrie 2011 din care citez: „... Nu sunt îndeajuns cuvintele prin care să vă mulțumesc pentru gentilețea, efortul și înțelegerea cu care ați acceptat să creați un Eminescu care, repet ce am mai spus, este cel mai reușit din întreaga Americă, incluzând și Canada...”

Un rol de seamă în consemnarea evenimentelor culturale artistice din Bârlad în ultimele 4-5 decenii îl au o serie de intelectuali cu har și dăruire, pe care i-aș numi demni cronicari ai timpurilor noastre. În diferite monografii, scrieri istorice, culegeri de comunicări, scrieri cu caracter omagial sau prilejuite de diferite sărbători locale etc. pot fi

cite informații extrem de prețioase, semnate de oameni de cultură precum: d-na profesoară Oltea Rășcanu Gramaticu, dl. Gheorghe Clapa, d-na Elena Monu, președintă a Academiei bărlădene, dl. prof. de lb. română Mihai Luca sau mai tânărul dr. Laurențiu Chiriac, director al Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui și lista ar putea continua cu încă multe alte nume.

Grație inițiativei dl. prof. Mihai Luca, am realizat în vara trecută și portretul d-nei **Eugenia Moldoveanu**, importantă personalitate, om de cultură și, timp îndelungat, directoare a Bibliotecii Județene „N. Milescu Spătarul” Vaslui.

Pentru mine, cel care a colaborat fructuos – cred eu – cu personalitățile mai sus menționate, aceste mărețe nume mi-au fost modele de urmat în ceea ce înseamnă munca făcută cu onestitate și dăruire în profesia aleasă, perseverența în atingerea scopului, fără a leza libertățile de gândire și acțiune ale

seminilor, modele de ținută morală și de bună conviețuire cu cei din preajmă și, în general, cu societatea.

Iftene CIORICIU

De ziua mamei

Mamă bună, mamă dulce
De ziua frumuseții tale
Privirea dulce-ți seduce
Copiii dragi și scumpi în cale.

Și lacrima-ți de dragul lor
Ca roua ochilor de mamă
Nu se mai usucă de dor,
De grija, de nesomn și teamă.

Ți-s dragi ca îngerii cerești
Lubirea pentru ei e rouă.
Cu dragoste divină-i crești
Eternă stea iubită mamă.

Alungi din jurul lor păcatul
Ți-ai da și viața pentru ei
Îi aperi îndulcind oftatul
Exiști prin îngerașii tăi.

Măicuță sfântă și frumoasă
Florile lumii n-ar fi de-ajuns
Lubirea ta să răsplătească
Mesajul tău să-nalțe sus.

Vocile chemării

Lina CODREANU

Ce anume a armonizat în ființa interioară rugăciunea cu poezia e motivat în **Argument** de arhimandrit Veniamin V. Boțoroga, autorul unui volum de debut în arealul poetic, intitulat simplu – **Chemarea**, apărut la Editura Kolos, Iași, 2011. Fundamentul acestei misterioase *chemări* este, indubitabil, iubirea cu tot cortegiul ei semantic. Prin poezie, autorul descoperă fereastra spre vindecarea prin pocăință și prin rugăciune caută lumina mărinoasă a dumnezeirii: „Rugăciunea ca o stare de inspirație și poezia ca o rugăciune m-au apropiat de Domnul nostru Iisus Hristos”. Volumul este format din două părți, „**Încercările iubirii**” și „**Poemele pocăinței**”, dar firul ce le unește este motivul liric al *chemării*.

Prima parte surprinde monografia unui sentiment adolescentin și tineresc, anume dragostea, dialectic supusă ascensiunii și topirii în uitare sau în altceva. Poeziile de început brodează neliniștile actului artistic, autorul fiind convins că „versu-i temeiul” și că prin destin îi revine această povară („semn”). Meșteșugul versificării este mult chinuitor, însă împlinirea „dorinței de scris”, bucuria găsirii versului potrivit îl liniștește. Un conglomerat de motivații subordonat liricii erotice – feminitatea enigmatică, nădejdea și dezamăgirea, visul de dragoste – se prefiră în poeziile „*Cântec*”, „*Te-am așteptat*”, „*Iubire*”, „*Aș vrea*”, „*Prietenia*”, „*Sărutul*”. Iubirea e alean sufletului, căci eul liric „doar prin iubire” se vede salvat din „mrejele melancoliei”. Clipa erotică îi dă sentimentul veșniciei („*Te-am așteptat*”) și înscrie cuplul în rotirea heracliteană a anotimpurilor. Metaforic, ființa dorită e „Primăvara caldă a sufletului meu” („*Aș vrea*”), ploile de primăvară sunt ploi de dragoste iar plimbarea prin livadă este urmarea unei tainice chemări. Meandrele iubirii îi învăluiează ființa cu tristețe bolnavă, cu dulci amintiri de plăceri vinovate, cu un dor perpelitor. Toamna arămie nu se suprapune rodirii sentimentale, întrucât dragostea rămâne fără ecou, ci maturizării eului liric constatator: „Pierdutu-s-a iubirea / Din anii tinereții” („*Iubitei de demult*”).

Valențele cvasimetaforice sunt felurite, dragostea fiind surprinsă de arhimandritul Veniamin I. Boțoroga în ipostaza de *mister, foc, taină, pace, poartă, joc, legământ, cer, credință*, ceea ce face trecerea subtilă, dar firească, spre o personalizare lirică. Disiparea iubirii spre puritatea copilăriei, sfințenia mamei, nostalgia locului natal, farmecul naturii ori tumultul creației îl vindecă pe îndrăgostit de îndoilele majore, așa încât șuvoiul

sentimental se abate firesc pe făgașul credinței, ceea ce va constitui miezul celei de-a doua părți – „**Poemele pocăinței**”. De aici mai departe începe sușul trudnic către „pacea sfințitoare” („*Așteptare*”), care îl absoarbe în chemarea pocăinței, cum se exprimă autorul în versul-pivot al acestei părți: „Credința-i marea cheie” („*Mă trudes*”). Odată regăsindu-și chemarea, căutările prind cruste existențiale, fără tonul de tăgadă din ciclul „Psalmilor” arghezieni, fără sinuoasele rătăcirii, deoarece „Ne-așteaptă Dumnezeu pe la biserici” („*Încotro?*”). Bunul Dumnezeu este vindecător de patimi, ocrotitor, dătător de speranță: „Eram pierdut în moarte / Și-am înviat prin Tine” („*Așteptare*”); „Iubind creștinește, / Găsi-voi o salvare” („*Mișcarea*”); „Că doar prin Tine noi învingem, / Când crucea ne e sfântul semn” („*Vino, Doamne*”). De aceea, întoarcerea la credință și gestul căinței devin necesități majore pentru vindecarea sufletului prin rugăciune:

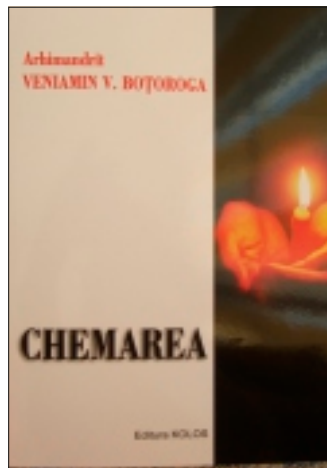
„Mă iartă Doamne, am greșit [...]

În plânsul meu cel dureros
Mai încolțește o speranță,
Fac un apel la ultima instanță,
Pocăința – actul cel mai curajos”

(„*Întoarcere*”)

Cele două părți ale cărții corespund unor universuri cu dimensiuni și densități diferite: eroticul și religiosul, efemerul și eternul. Între ce două vase comunicante cumpănește fluidul *chemării*: iubirea ternă alunecă spre spiritualitate și spiritul se împlinește prin iubire. În procesul maturizării, vitalitatea erotică pur umană se dematerializează eternizându-se în act pur spiritual și învolburării îi ia locul acalmia. Eul liric simte chemarea luminii cerești și, la rândul-i, invocă prezența divinității, fapt relevant încă din titluri: „*Ascultă-mă Doamne*”, „*Doamne eu te chem*”, „*Vino, Doamne*”.

Poate că versurile acestui volum de debut conțin stângăcii de exprimare ori de prozodie, poate că imaginile poetice au încărcătura inocenței, totuși nu poate fi pusă la îndoială sinceritatea trăirilor și starea poetică nesofisticată. E o certitudine că prin creațiile sale, autorul încearcă să bată la marea poartă a Poeziei. Chiar dacă simplitatea debutului liric nu are apanajul unei certitudini poetice, cred că Veniamin I. Boțoroga, aflat într-o perpetuă alergare „după cuvânt”, „prins de-un dor de poezie” este „pregătit de întâlnire, / Cu poezia – marea mea iubire” („*Dor de poezie*”). Să nu-i dăm crezare?

Expoziția „Ștefan cel Mare – 555 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei”

Gheorghe CLAPA

Consiliul Județean Vaslui, Muzeul „Vasile Pârvan” Bârlad și Societatea Filatelice „Tutova” Bârlad au organizat duminică, 25 martie 2012, ora 12.00, vernisarea Expoziției „Ștefan cel Mare – 555 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei”. Evenimentul a avut loca la sediul Muzeului „Vasile Pârvan” din Bârlad, str. Republicii nr. 235. Expozanți: Muzeul „Vasile Pârvan” și colecționarii Constantin Daniliuc, col. Gheorghe Vasiliu, Gheorghe Gâlcă. Organizatori: Laurențiu Ursachi, Mircea Oancă.

Noțiunea de expoziție, legată de aceea de muzeu, în concepția actuală, înseamnă prezentarea obiectelor, urmărind o anumită temă, organizată după un șir de idei conducătoare. Tematica expoziției reprezintă organizarea teoretică a materialului după o anumită idee, care va fi ilustrată sau demonstrată prin obiectele special alese și grupate într-un sistem. Expoziția

temporară are caracter festiv, comemorativ, propagandistic și didactic. Într-o expoziție temporară, tema este aceea care subordonează obiectul.

Organizatorul unei expoziții poate fi asemănat mai degrabă cu un adevărat regizor, iar tematica poate fi echivalată cu un scenariu de film, având dinamismul și dramatismul cerute de acest gen de artă. La aceasta se adaugă spiritul de sinteză și expunerea logică și rapidă a ideilor. Prezentarea unei expoziții tematice, întocmai ca scenariul unui film documentar de scurt metraj, trebuie să lase vizitatorului o imagine vie, impresionantă și instructivă asupra unor anumite teme. Prezentarea științifică și puterea de selecție a organizatorului sunt hotărâtoare pentru ca obiectele expuse, ca și imaginile dintr-un film, să grăiască de la sine, cu succinte explicații introduse atunci când este absolut necesar, din cauză că lipsește o

verigă importantă (exponatul sau imaginea), iar textul se impune ca un element de legătură. Realizarea unor piese esențiale prin conținutul lor de idei, vechimea sau valoarea lor artistică ș.a. se aplică pretutindeni în expunerea contemporană. Astfel, se stabilește o legătură directă între obiect și vizitator, încercând să individualizeze exponatele excepționale, pentru ca spectatorul să le poată adânci calitățile și însușirile de conținut, formă, culoare etc.

În expoziția temporară, al cărei circuit este în sensul acelor de sezonier, sunt etalate următoarele obiecte de interes muzeistic:

Ștefan cel Mare – pictură;

Deși este sigur că nu la arh, săgeată și lancea de lemn cu vârful de metal se reducea armamentul oștenilor aflați în Cetatea de Pământ de la Bârlad – câteva ghiulele de piatră probând și înzestrarea cu piese de artilerie a garnizoanei – cercetările arheologice nu au mai furnizat și alte observații sau materiale, menite să întregască acest tablou. Este, totuși, de amintit faptul că, după încheierea săpăturilor arheologice din Cetatea de pământ de la Bârlad, în cuprinsul cetății – dar în condiții rămase insuficient clarificate – s-a descoperit întâmplător o țevă de tun, de dimensiuni mici, turnată în bronz.

Încercare de reconstituire a colțului de nord-vest al cetății (arh. Dinu Theodorescu).

Macheta Cetății de pământ, Bârlad – 1476.

Vederea Cetății de pământ din satelit (color, mărită).

Hartă – Moldova în timpul lui Ștefan cel Mare – 1501.

Încercare de reconstituire a Cetății de pământ (Mircea Oancă după arh. Dinu Theodorescu).

Vitrina I – Colecția Muzeului „Vasile Pârvan”

Cahlă sec. XV; ceramică de uz casnic, sec. XV; monete.

Steagul de luptă al Sfântului Ștefan cel Mare, dăruit Sfintei Mănăstiri Zografu din Sf. Munte Athos, având reprezentat pe Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, Purtătorul de Biruință.

Cărți: Mircea de Matei, „Geneză și evoluție urbană în Moldova și Țara Românească”, *idem*, „Studii de istorie orășenească medievală (Moldova, sec. XIV-XVI)”.

Vitrina II – Colecție carte și cartofilie – Constantin Daniliuc.

Mircea D. Matei, Lucian N. Chițescu, „Cetatea de Pământ de la Bârlad, monografie arheologică”, Editura „Cetatea de Scaun”, Târgoviște, 2002; Nicolae Grigoraș, „Moldova lui Ștefan cel Mare”. Mircea D. Matei, Emil Emandi, „Cetatea de scaun și Curtea domnească din Suceava”.

Vitrina III – Ilustrată: „Pânzarul lui Ștefan cel Mare”; Carte poștală ce reprezintă nava lui Ștefan cel Mare”; Plic întreg poștal cu nava „Ștefan cel Mare”; Ilustrată – statuia lui Ștefan cel Mare la Chișinău; Ilustrate – statuile lui Ștefan cel Mare de la Iași și Suceava; Colecție carte, reviste și cartofilie.

Colecția de cartofilie Constantin Daniliuc.

Vitrinele I-IV – portrete ștefaniene și ctitorii

Placheta, ștampila și plic ocazional al expoziției

Vitrină medalistică – Constantin Daniliuc

Colecția de filatelie tematică: „Din istoria neamului”, 7 panouri – Constantin Daniliuc – Dacii, Romanii, Traian, Așezări romane, Voievozi: Moldova – Ștefan cel Mare, Cetății, Ctitorii; Țara Românească – Mihai Viteazul; Luptele de eliberare socială; Mișcări țărănești; Revoluții: Revoluția de la 1821; Revoluția de la 1848-49 din Țara Românească, Moldova, Transilvania; Unirea Principatelor.

Vitrine: Colecție numismatică Gheorghe Gâlcă.

Medalistică: Ștefan cel Mare; Pânzarul lui Ștefan cel Mare; ctitorii ștefaniene; bancnote cu chipul lui Ștefan cel Mare; cu mănăstirea Putna; cetatea Hotin; insigne: cu biserica Borzești, cu moneda groș a lui Ștefan cel Mare (o vitrină).

Colecția col.(r.) Gheorghe Vasiliu

Vitrina I: plachete, medalii și monete cu chipul lui Ștefan cel Mare.

Vitrina II: set de medalii scoase cu bătaile lui Ștefan cel Mare și sabia; modelul în ipsos al primei medalii cu Ștefan cel Mare; monete și insigne.

Vitrina III: medalii ce ilustrează ctitorii și personalitatea lui Ștefan cel Mare.

La 12 aprilie 2012 se împlinesc 555 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a lui Ștefan cel Mare și Sfânt.

Dosarele Securității astăzi. Cui mai folosesc, pe cine mai interesează?

Motto:

„Sunt puține domenii ale ideologiei unde lupta ideologică este atât de acerbă ca în istorie.”

Leonte Răutu

Consiliul Județean Vaslui și Muzeul „Vasile Pârvan” Bârlad au organizat sâmbătă, 24 martie 2012, ora 11.30, Conferința „Dosarele Securității astăzi. Cui mai folosesc, pe cine mai interesează?”. Evenimentul a avut loc la sediul Muzeului din str. Republicii nr. 235. A prezentat Dr. Liviu Țăranu, de la Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS), București. Organizator: muzeograf Laurențiu Ursachi.

Deschiderea arhivelor în țările din Europa de Est (cu excepția Albaniei și Iugoslaviei) a reprezentat un mod de a face față moștenirii comuniste. Încercăm o analiză a legislației cu privire la acest fenomen.

Germania a făcut o muncă de pionierat, deschizând prima arhiva poliției secrete. La 15 ianuarie 1990, sediul poliției politice est-germane STASI – emblema trecutului totalitar german – a fost luat cu asalt de populație. Dornici să afle adevărul despre trecutul lor din perioada comunistă, trecut considerat ca fiind ascuns în dosarele STASI, est-germanii, în special dizidenții, s-au opus vehement intenției autorităților de la Bonn de a distruge arhiva poliției politice. La 3 octombrie 1990 a avut loc reunificarea celor două Germanii, iar la 20 decembrie 1991 a fost votată „Legea privind administrarea Arhivelor STASI”, care de-a lungul timpului a suferit șase modificări, ultima oară la 14 august 2003. În funcția de

delegat federal pentru problema dosarelor STASI a fost numit pastorul Joachim Gauck, care în 1992 a deschis porțile „Institutului pentru dosarele STASI”, numit „Biroul Gauck”, iar ulterior „Biroul Birthler”.

Cehia. În toamna anului 1991, Parlamentul a inițiat o lege a lustrației. Aceasta stabilea ca numeroase persoane – de înalți funcționari de partid și până la membri ai miliției populare din perioada comunistă – să fie excluse de la diferitele tipuri de slujbe din serviciile publice. În februarie 1992, a fost creată „Comisia Independentă pentru Apel” ce a trebuit să facă față protestelor de „acuză pe nedrept”, stabilind pe baza unei examinări uneori superficiale a rapoartelor poliției secrete și a altor hârtii oficiale dacă persoanele acuzate au fost sau nu „colaboratori conștienți” în conformitate cu criteriile stabilite de „legea lustrației”. Consiliul European și Comitetul Internațional Helsinki au protestat împotriva legii, iar Organizația Internațională a Muncii de la Geneva a susținut că legea viola Articolul 111 al Organizației, respectiv „Convenția asupra discriminării la locul de muncă”. De legea lustrației s-a ocupat Curtea Constituțională, care, prin sentința sa din 26 noiembrie 1992, a anulat așa-zisa „colaborare conștientă” la câteva categorii specifice (informatori, candidați la colaborare cu Șt. B. și persoane de contact). Legea a acționat până la scindarea

Cehoslovaciei. Legea dosarelor fostei poliții secrete, adoptată în anul 1995, n-a mai avut efect, din moment ce legea lustrăției intrase în vigoare.

Slovacia. În anul 2002 a fost înființat Institutul Memoriei Națiunii, care deține arhiva poliției secrete. Oricare dintre victime își poate accesa dosarul și poate afla identitatea informatorilor, cât și dosarele agenților din St. B, care conțin informații legate de propria persoană. Dosarele colaboratorilor din cele două țări (după 1939) sunt publicate pe site-ul Institutului Memoriei Națiunii.

Polonia. Legea lustrăției a fost adoptată abia în iunie 1997. Legea a fost supusă atenției Tribunalului Constituțional. Legea accesului la propriul dosar a fost promulgată abia în noiembrie 1998, și nu putea solicita ca Tribunalul pentru lustrăție să pronunțe o sentință cu privire la raporturile ei cu serviciile de securitate. Dosarele și documentele necesare Tribunalului pentru lustrăție se află în gestiunea Institutului Memoriei Naționale, fondat în anul 1999, care are menirea de a cerceta și publica rapoarte privind istoria Poloniei.

Ungaria. Noua conducere post-comunistă a desființat, în 1990, Direcția III/III din Ministerul de Interne, care răspundea de contracararea „reacțiunii interne”. În 1994, Ministerul de Interne a cerut unei comisii de istorici și arhiviști să gestioneze cele peste 100.000 de dosare existente, după modelul german. În 1996 a fost creat Oficiul Istoric, însărcinat cu gestionarea arhivei. Din cauza barierelor fixate privind accesul la studierea dosarelor, o serie de istorici și organizații nonguvernamentale au considerat că Oficiul este unul „de operetă”, care nu dă satisfacție victimelor regimului. Se intenționează elaborarea unui act normativ care să prevadă înființarea unei comisii independente cu misiunea de verificare a trecutului oamenilor politici, liderilor religioși, avocaților și ziariștilor.

Bulgaria. Noile autorități post-comuniste au adoptat, în anul 1997, legea privind accesul la documente, creând, totodată o comisie compusă din

ministrul afacerilor interne și conducătorii Serviciului Național de Securitate, care să administreze și să stabilească apartenența la poliția politică a regimului comunist. După venirea la putere a Mișcării Naționale a lui Simeon al II-lea, Parlamentul a abrogat legea pe considerentul că vechea putere a dat dovadă de lipsă de imparțialitate în raport cu arhiva fostei poliții politice și că nu mai este nevoie „să punem sare pe rănille trecutului”. La sfârșitul anului 2006, a fost adoptată o nouă lege, care se inspira din legislația celorlalte țări foste comuniste. În anul 2007, a fost creată o „Comisie a dosarelor”, organism care a facilitat accesul cercetătorilor la arhiva fostei poliții secrete, Darjavna Sigurnost”.

România. Elaborarea unei legi care să reglementeze această chestiune a avut loc abia la sfârșitul anului 1999. Legea nr. 187/1999 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității ca poliție politică, apărută ca urmare a unui compromis rezultat între partidele aflate pe eșichierul politic și criticată, atât de putere, cât și de opoziție, a avut câteva neclarități și disfuncționalități esențiale de aplicare; ne referim în mod special la definirea noțiunilor de „poliție politică”, „agent” și „colaborator” al organelor de Securitate și la modul în care va fi preluată arhiva acestora, de către noua instituție creată, CNSAS (formula de compromis adoptată, conform căreia până la preluarea arhivei membrilor Colegiului au acces neîngrădit la documente, a fost socotită de către CNSAS nesatisfăcătoare și având darul să aducă prejudicii instituției, care căpăta astfel o informație la mâna a doua, riscând să se realizeze astfel o deconspirare parțială a Securității ca poliție politică).

În anul 2005, Consiliul Suprem de Apărare a Țării a dispus transferul rapid către SRI a 12 km de arhivă către CNSAS, urmând ca cei șase km de documente rămăși să fie transferați mai târziu, după ce nu vor mai fi de interes operativ.

În privința accesului la propriul dosar, Legea 187/1999 are două mari avantaje care nu se regăsesc în nici una din legile similare: permite accesul la dosarul întocmit de fosta Securitate până la rudele de gradul doi, pe baza actelor doveditoare și oferă spre lectură documentele Securității într-o formă neschimbată. Faptul că legea nu a fost și una a lustrăției, cele două tentative de a impune în atenția opiniei publice interdicția participării la viața politică a fostei nomenclaturi comuniste, punctul 8 al Proclamației de la Timișoara și inițiativa legislativă a deputatului George Șerban din 1996, eșuând, a fost unul din motivele principale pentru care legea a fost criticată, dar era foarte greu să impui acest principiu într-o țară în care falsul în declarații nu este pedepsit.

Anul 2008 a însemnat pentru CNSAS cel mai dificil moment al existenței sale, când Decizia Curții Constituționale a suspendat activitatea instituției până la punerea în acord cu normele legii fundamentale. Decizia Curții Constituționale nr. 51/13.01.2008 prin care Legea nr. 187/1999 a fost declarată neconstituțională, a impus modificări substanțiale ale normelor și procedurilor de lucru, astfel încât obiecțiile formulate de Curte să poată fi respectate. Legea lustrăției adoptată de Parlamentul României a fost declarată neconstituțională prin Decizia nr. 820/7 iunie 2010, motivația Curții fiind aceea că legea „ridică problema proporționalității și a eficienței juridice a unei astfel de măsuri în condițiile adoptării sale la peste 21 de ani de la căderea regimului comunist (...). Astfel, apare ca necesară verificarea altor elemente, în special participarea persoanelor vizate de măsurile de lustrăție la acte concrete de răsturnare a regimului democratic”.

La 21 aprilie 2009, organismele însărcinate cu gestionarea arhivelor fostelor servicii comuniste, inclusiv din România, au pus, la Berlin, bazele unei colaborări al cărui scop vizează o mai bună cooperare și facilitarea cercetării istorice potrivit AFP. Denumită Rețeaua europeană pentru organisme oficiale însărcinate cu arhivele fostei poliții secrete, această nouă entitate va avea un grup de coordonare care se va ocupa cu organizarea unei conferințe anuale, în viitor propunându-se să fie „un loc pentru schimbul de informații, fie că este vorba de arhive, reglementări juridice, activitate de pedagogie istorico-politică și de cercetare”, după cum se precizează în documentul semnat de reprezentanții celor șapte instituții.

Arhivele fostelor servicii secrete conțin prea puține date despre liderii comuniști care au orchestrat campania generalizată de supraveghere a populației, această constatare generând noi întrebări, cum ar fi: Care activiști de partid au facilitat activitatea poliției politice? În ce calitate, când anume și de ce? care a fost relația concretă între serviciile secrete și nomenclatura comunistă? S-au comportat aceste servicii drept un „stat în stat”? când anume. Aceste informații nu pot fi obținute decât prin studierea, pe lângă arhivele serviciilor secrete, și a arhivelor partidelor comuniste, precum și prin consultarea altor surse de informație (memorialistică, lucrări de istorie orală, sinteze, dicționare, enciclopedii).

e-mail: revistaelanul@gmail.com

<https://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. Vlad Codrea, Univ. “Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

Laurențiu Chiriac, Vaslui

Dan Ravaru, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

Serghei Coloșenco, Bârlad

Mircea Coloșenco, București

Laurențiu Ursachi, Bârlad

Teodor Hardon, Rânzești

Florin Varvara, Sărățeni

Sorin Langu, Galați

Tehnoredactare: Bogdan Artene

Tipar: SC Irimpeș SRL Bârlad

ISSN: 1583-3593

Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Eliza ARTENE

Încă aștept
din mâna ta întinsă
să zboare-un porumbel
al păcii dintre noi...

nu plăsmuim prezentul
cu vorbe ruginite,
avem motiv sau nu,
ne batem cuie-n palme...

om ști ce drum avem
sau ce-am pierdut?

(7 decembrie 1997)

Demențial dans pe marginea
prăpastie!

În juru-i flăcări scânteinde
și muțenia nopții.
Tu – albă fantasmă
Strângi pietre în palme
În loc de silabe.

Pășește încet!

Din ce în ce mai rar
Spre uitatul făgaș al inimii,
Până când
Îl vei străbate întreg,
Și la capătu-i
Vei afla umbra mea...

Du dansul mai departe!
Ori, destramă-i simfoniile
Presărând efluvii de crini
Peste ultima mea moarte!

(17-28 decembrie 2000)

...Am obosit de lipsa ta.
Mă smulg neliniștii și caut un dor...
Dă-mi un drum să mă ducă
spre tine!
Dă-mi o gară să te pot aștepta...
De-aș fi mai aproape de pace
cu numele tău!

(14.01.1999)

Înger rătăcind
Te rătăcești în clipele mele
Risipind nevorbire.
Ți-e sublimă tăcerea –
ce-nvăluie pacea-mi destrămată...

Ce geană de lumină
Spre tine azi să-ndrept?
ce aripă lovită-ți va-nduioșa privirea?

Cum să privesc cu ochii tăi
Tăcerea nopții?
Și spre-a te regăsi,
cum să îți port iubirea?

Cum poți ucide vorbe-ngenuncheate
Și mii de glasuri stinse
ce te cheamă?

Te aștept...
Ca pe-o floare desprinsă
Din cer...
Înger trist,
Înger trist și stingher...

Nimeresc în nisipuri flămânde.
Îmi sfâșie lacrimile o gheară netunsă
Puterea luminii se stinge ușor.
Botezul se teme de apă...
Flori urcă pe munți
Cu picioarele goale,
Mă-ntorc spre iubire și urlu mocnit: de
ce?
Ecoul îngHITE cuvintele-pâini.
Doar o stea mai scâncește
pe jarul întunericii...

(1.07.2003)

Am tot bătut pe la uși zăvorâte
Și nu mi-a răspuns decât
lutul caselor...

Am început să urăsc
drumurile,
și pietrele din pavaj,
fiindcă-mi displace
monotonia lor,
și consecvența
cu care rămân
în același loc.

De-aș fi cale
înaintea pasului tău,
aș intui cum s-aștept
să-i aud venirea.

Dar sunt doar fâșie de vânt
Trecând pe lângă fereastra
ohiului tăi.
De ți-ar fi sufletul
o ușă ferecată
Aș îndrăzni să bat și pe la tine...
Dar ești doar un mic dumnezeu
De neatins...

(27 septembrie 2000)

Ziua culege din iarbă urmele
călcâielor albe.

Peste noi cade bruma
Peste iubiri ninge plânsul.
Din mine se rup pleonasmul
Și pleoapele-s grele de somn înviat.
Virgulele se răscoală-mpotriva ceței
Și eu alerg ca nebuna spre tine...
Din genunchi cădea-vor poezii
Și printre degete voi scăpa toată
visarea.
Adoarme-mă cu un surâs
Și ține-mi visu-n brațe: copil nătâng și
mut.

(1.07.2003)

Nepăsare

Aproape două anotimpuri
Deja pierdute...
Înghițite-s de imensul
deșert al timpului...

Ne-am putea da silința
să le oprim în loc
pe cele viitoare – pentru noi.
Am putea fi
acuzăți de egoism....
Și ce dacă?

(septembrie 2000)

Se poate iubi...

Visul meu rănit
de foamea de tine
te-așteaptă
la marginea nopții.
Cuvintele tale
mă dor
ca un asfințit
de soare
peste imensitatea
unui ocean de suferință...
Există altarul fericii;
e undeva în adâncul
visurilor noastre...
Se poate iubi...
Se poate iubi și
mă grăbesc
să-ți strig nechemarea.

(7 mai 1997)